

МУСУЛМОННИНГ ЙЎҚОТГАН НАРСАСИ

Дин ижтимоий ҳодиса сифатида жамият ҳаёти билан боғлиқдир. Исабот талаб қилмайдиган бу ҳақиқатдан чиқиб келадики, инсон мавжуд дунёда ҳам, охиратда ҳам саодатга мушарраф бўлмоғи учун борлиқни, ундаги нарсаларни билиши ва улардан баҳраманд бўлиши лозим. Бунга эса, биринчидан: “Аллоҳни таниш ва билиш билан”, иккинчидан: нафсни поклаб, ахлоқни тарбиялаб, муайян илм ёки ҳунар соҳиби бўлиш билан эришилади. Буларсиз инсон мукамал маърифатли мусулмон бўла олмайди. Пайғамбаримиз Муҳаммад, алайҳиссалом, умматларини Аллоҳ инъом этган дунё неъматларидан баҳраманд бўлишга даъват этиб: “Сизларнинг яхшиларингиз дунё иши деб охиратни, охират деб дунё ишини тарк қилмайдиган ва бошқаларга малоллик туширмайдиганларингиздир”, деб таълим берганлар. Расули Акрам, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, ҳар иккала амални биргаликда уйғун ҳолда олиб бориш зарурлигини уқтирганлар, мусулмонларни диний ва дунёвий билимлар соҳиби бўлишга чақирганлар.

Илм ёки ҳунар эгаллаш мусулмон киши учун инсоний бурч, юксак масъулиятдир. Илм Аллоҳни таниш, ўзликни англаш ва дунёни билишнинг муҳим воситасидир. Шунингдек, давлат қудрати ва мамлакат тараққиёти асосида ҳам илм ётади. Узоққа бормайлик, тарихимиздан бир мисол келтирайлик. XV асрнинг машҳур тарихчилари Абдураззоқ Самарқандий, Шарафиддин Али Яздий, Ибн Арабшоҳнинг шаҳодат беришларича, буюк Амир Темур аввало “Ҳофизул Қуръон” бўлган. У Қуръон, ҳадис, тавҳид, тафсир, фикҳ, тасаввуф каби диний билимларни чуқур билган. Айни вақтда кўплаб дунёвий фанларни — тарих, фалсафа, иқтисодиёт, жуғрофия, ҳарбий билим, санъат ва меъморлик каби илмларни ҳам пухта ўрганган. Ҳаёти ва фаолиятида диний ва дунёвий билимларга изчил амал қилган.

Қуръони карим оятлари ва ҳадиси шарифларга фикран чуқурроқ назар ташланса, Ислом дини асосида катта илм ётганини англаса бўлади. Олимлар айтишларича, Қуръони каримда 752 жойда “илм” сўзи тилга олинган. Бу ҳақда ҳадиси шарифлар ҳам ниҳоятда кўп:

— “Бешикдан то лаҳадгача илм талабида бўл”;

“Илм талаб қилиш ҳар бир муслим ва муслимага фарздир” (*Ибн Можжа*);

— “Бир соат илм ўрганиш бир кечалик ибодатдан яхши, бир кунлик дарс эса, уч ой тутилган нафл рўзадан афзалдир... илм толиби учун ҳамма нарса, ҳатто денгиздаги балиқлар ҳам гуноҳини сўраб истиффор айтади” (*Абу Дардо*), деган маънодаги ҳадислар фикримизга далилдир.

Афсуски, дин душманлари, айниқса, собиқ совет тузуми покиза динимизни тараққиёт душмани қилиб кўрсатиб келди. Ислом илм-фанга қарама-қарши қўйилди, диний ва дунёвий билимлар алоқадорлиги инкор қилинди. Лекин ҳақиқат ва ҳаётий далиллар бундай сохта қарашларнинг асосизлигини исботлайди. Бу нарсанинг эътирофи сифатида Фарб мутафаккирларидан инглиз олими Ж. Бернал “Жамият тарихида фаннинг ўрни” асарида ёзган фикрларни келтириш мумкин: “Ҳали Оврупонинг кўп қисми Рим империясининг ҳалокатидан келиб чиққан фалокатларга ботиб ётган даврда... мусулмон дунёси

(Давоми 4-бетда)

МУНДАРИЖА

Маърифат

Зайниддин ИСО МУҲАММАД
Муслмоннинг йўқотган нарсаси 1

Убудийят

Эркин МИРКОМИЛОВ
Намознинг сурати ва сийрати 4

Амри маъруф

Баҳодир НУРМУҲАММАД
Нега пичинг қиламиз? 5

Ибрат

Мухторжон КАРИМ
От изини той босар 6

Ҳидоят топганлар

Али Вячеслав ПОЛОСИН
Аллоҳга элтувчи тўғри йўл 8

Қаҳрамон аёллар

Жаннатдаги қаср бекаси 19

Илк намоз

Ёқубжон ШАМСИЕВ
Жумага бир боринг 20

Шеърят

Ихтиёр РИЗО
Кўзи очиқлардан олдин 21

Акмал ИКРОМОВ

Чегарасизлик 21

Баҳриддин ТУРҒУН

Тўртлик 21

Мулоҳаза

Фозил ЗОҲИД
Узрхоҳлик гирдобда 24

Ўтган кунлар

Абдумутталиб ЗОМИНИЙ
Аллоҳ эҳсон қилувчиларни севади 26

Қомус

Буроқ 27

Тадқиқот

Масих Дажжол 28

Дарсхона

Акмал АВАЗ
Тажвиддан синов 30

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Журналимиз саҳифаларида оят ва ҳадислар берилаётгани учун уни ножоиз жойларга ташламаслигингизни сўраймиз

Таибеҳ

10

ШАЙТОН КИРОЛМАЙДИГАН ХОНАДОНЛАР

Ҳар бир муслмон таомининг асли ва топилиш йўллари ҳалол бўлиши лозим. Таомининг ўзи, асли тоза бўлса-ю, уни қўлга киритиш йўллари ҳаром бўлса, уни еб бўлмайди. Уни тоғини йўли ҳаром бўлганидан ейиш ҳам ҳаром бўлади.

Хабарлар

12

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Севиляда анжуман

Испаниянинг Севиля шаҳрида испан тилида сўзлашувчи муслмонларнинг биринчи Бутунжаҳон анжумани бўлиб ўтди.

Наҳийи муикар

Рамзиддин СУЛТОНХҲҲА ўғли

14

ҚАБР ЗИЁРАТИ ОДОБИ

Ислом шариати қабрдагилардан (авлиёлардан) мадад, шифо, фарзанд, ҳожат барорини сўрашдан, қабрга қараб сажда (таъзим) қилишдан, қабр тупроқларини юз-кўзга суртиб, авлиёлар шаънига қурилган биноларни ўпини, атрофини тавоф қилишдан, ёш болаларни қабр устида юмалатишдан ва авлиёлар номига атаб жонлиқ сўйишдан қайтаргандир.

Имомларимиз
Мирзаниёз ҲОМИДЗОДА

16

ДИННИ БИЛГАН ДУНЁНИ ҲАМ БИЛАДИ

Институтлардан бирида дарс берувчи киши келиб, оиласида қизлар тарбияси билан боғлиқ бир муаммонинг ечимини “Ҳидоят” журналичан топганини севиниб гапирди. Уша кундан бошлаб у оила аҳлини “Ҳидоят” билан доимий равишда ошно қилиб боришга аҳд қилибди. Бу ҳам бир натижа.

Сўранг, жавоб берамиз

19

Бир саволим бор

Баъзи кишилар ҳақида одамларнинг: “Фалончи жаннатий инсон...” деб гапирганларини (ёки дўзахий деб сўкканларини) эшитамиз. Шундай дейиш тўғрими?

Муҳаммадаййуб
АДҲАМЖОНОВ,
Қўқон

Қуръон қиссалари

22

Мўъжиза, ҳикмат
Ҳорун ЯҲЁ

31

ЧИВИН ҲАҚИДА

Одамлар чивинни зарарли, фақат қон сўриб яшайдиган ҳашорат деб ўйлашади. Бу нотўғри фикр. Чивинларнинг ҳаммаси ҳам қон сўрмайди, фақат урғочилари сўради, холос. Иккинчидан, уларнинг қон сўриши овқатга эҳтиёждангина эмас. Улар асосан гул шираси билан озиқланади.

«HIDOYAT»

Ойлик диний-ижтимоий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир ҳайъати

Абдурашид қори БАҲРОМ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Анвар ТУРСУН
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Юсуфжон ИСҲОҚ
Эркин МАЛИК
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Муҳаммад Собит САЛОҲИДДИН
Исомиддин ОЛИМ ШАЙХ

Муқовани

Абдулбоқи ИМОМХОН ўғли тайёрлади.
Тартибловчи
Қудратуллоҳ ЖУМА ўғли
Матни
Юлдуз КОМИЛ қизи
терди.

Манзилимиз: 700069, Тошкент шаҳри,
Зарқайнар 18-берккўча, 47а-уй, Тел: 40-17-97.
Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот
қўмитасида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 00079.

Босишга 2003 йил 24 апрелда рухсат берилди.
Босмаҳонага 2003 йил 29 апрелда топширилди.
Қоғоз бичими 84x108^{1/16}. Адади 8000 нусха. 76-
сон буюртма. «KOHINUR» МЧЖда босилди.
Манзили: Тошкент, Муқимий к., 178-уй.
Интернет почтамаиз: hidoyat@ars-inform.uz

Баҳоси келишилган нарҳда.
Макет асл нусхаси Pentium-IV
компютерида саҳифаланди.

Қўлзмалар қайтарилмайди, тақриз қилинмайди.
Мақолалар хат орқали юборилганида исми шарифлар
тўлиқ ёзилиши, манзил аниқ кўрсатилиши шарт.

НАМОЗНИНГ СУРАТИ ВА СИЙРАТИ

Намоз ҳам, ўхшатиш жоиз бўлса, одамга ўхшайди. Инсон вужуди ички ва ташқи аъзолардан, яъни, руҳ ва жисмдан таркиб топгандир. Албатта, инсон шу аъзоларнинг саломатлиги ва тўла-тўқислиги билангина баркамол бўла олади.

Шунингдек, бу аъзоларнинг мартабалари ҳам ҳар хилдир. Аъзоларнинг асосий бўлаклари юрак, жигар ва димоқдир. Бу аъзолардан бири бўлмаса, одам ҳам йўқ бўлади.

Иккинчи тур аъзоларга кўз, тил, кулоқ, қўл-оёқ каби ташқи аъзолар киради. Агар одам кўздан айрилса ёки кулоғи, тили ёки қўл-оёқлари кесилса, бу аъзолар йўқ бўлгани билан инсон ҳаёти узилмайди. Аммо ҳаёти қусурли, турмуш кечириши қийин бўлиши мумкин.

Шу каби намознинг ҳам шундай сурати ва сийрати маънавий

томони бордирки, Аллоҳ таоланинг буйруғи ва Пайғамбаримизнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, кўрсатмалари орқали ҳозиргидай кўринишга келган. Биз намозни тўла-тўқис, камолига етказиб адо этишга буюрилганмиз.

Намоздаги холис ният, кўнгилнинг ҳозир бўлиши, огоҳлик, хушув ва хузув кабилар намознинг сийратидир.

Руку, сажда ва бошқа рукнлари юрак, жигар ва димоқ ўрнида бўлиб, улар йўқ бўлса, намоз ҳам бузилади.

Намознинг вожиб ва суннатларига келсак, уларни одам танасининг кўз, кулоқ, тил ва қўл-оёқ каби аъзоларига қиёсласа бўлади.

Намознинг рукнларига риоя этмай, хушув ва хузувларига бепарво намоз ўқийдиган одамнинг ҳолини яна шундай бир мисолда кўришимиз мумкин:

Бир қаҳрли, шавкатли подшоҳ

бир одамни савдо ишлари билан юбориб, унга подшоҳлар мажлиси хизматига кўркам, комил бир қул олиб келишни буюрган бўлса, у одам, кўзи ўйилган ёки кулоқ, тил, қўл-оёқларидан бири кесилган қулни подшоҳ хузурига келтирса, боз устига, бу хизматига подшоҳдан мукофот кутса, бундай кимса ҳақида подшоҳ нима дер эди?! Албатта, подшоҳ унга: “Эй бедавлат, бу қилган ишинг билан мукофотга лойиқмисан ёки жазогами?!” деб сўрамайдими?

Бинобарин, намозга энгил қараш, шошқалоқлик билан ўқиш, рукнларини ўз ўрнига қўймаслик оқибати яхши эмас. Охират саодати истагида бўлган ҳар кимса ушбу айтиб ўтилган танбеҳлардан ғафлатда қолмайди ва намознинг шартлари ва рукнларига риоя қилишда бепарво бўлмайди, иншааллоҳ.

Саид Али Ҳамадонининг “Заҳират ул-мулк” асари асосида “Кўкалдош” Ислом ўртамахсус билим юрти мударриси

Эркин МИРКОМИЛОВ

тайёрлади

МУСУЛМОННИНГ ЙЎҚОТГАН НАРСАСИ

(Давоми. Бошланиши 1-бетда)

ажойиб тараққиётни бошдан кечираётган эди. Мусулмон олимлари... тараққий этувчи, жонли фан яратдилар. Бу олимлар Эрон, Ҳиндистон ва Хитой тажрибаларини ўзлаштириб, юнон математикаси, астрономия ва медицина фанларининг тор асосини кенгайтиришга муваффақ бўлдилар, алгебра ва тригонометрия, оптика фанларининг асосини яратдилар. Кимё ёки ал-кимёда ҳам мусулмон фани ҳал этувчи ғалабага эришди”.

Бундан англашиладики, Ислом дини фақат охиратга тегишлидир, деган даъволар бирёқлама ва асоссиздир.

“Илм — дарё, ичи тўлмиш

дуру гавҳарлар билан,

Қиймату қадрин қачон

билгай они жоҳил илон”.

Шоир, олим, моҳир муаллим Абдулла Авлоний илмнинг моҳияти ва аҳамиятини юқоридагича таъкидлар экан, ўзининг “Ўсон миллат” асарида шундай деб ёзади: “Илм диний ва фанний қисмлар ила иккига бўлинур. Диний киши бўлмак учун умумий диний ўқимоқ ила баробар ҳисоб, ҳандаса, тарих, ҳикмат, кимё, тиб, зироат илмлари каби фанний илмларни ҳам билмоқ чин олим учун лозимдир. Чунки бу илмларнинг иккиси ҳам дунё ва охиратимиз, ҳаёт ва саодатимиз учун энг керакли нарсалардир”.

Демак, инсон маърифатли, комил мусулмон бўлиши учун фақат диний билимларининг билиши кифоя қилмайди, айтилиши вақтда дунёвий билимларни ҳам билиши ҳаётини заруратдир.

Зайниддин Исо МУҲАММАД,

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи, уруш ва меҳнат фахрийи

Баҳодир НУРМУҲАММАД

НЕГА ПИЧИНГ ҚИЛАМИЗ?

Инсоннинг кўнгли нозик. Оламни сув босса, тоғни ер ютса, эҳтимол баъзиларнинг кўнгли безовта бўлмас. Бироқ ноўрин айтилган бир оғиз сўз, айниқса, яқинлар сўйлаган пичинг ва киноя кўнглига оғир ботади. Юракка қадалади, асабни емиради. Алишер Навоий:

*«Кимки бир кўнгли бузуқнинг хотирин шод айлағай,
Онча борким, Кабба вайрон бўлса обод айлағай...»*

дея бежиз шеър битмаган.

Мусулмон киши биродари учун покиза кўзгу экани маълум. Агар бировда камчилик, нуқсон кўрилса, уни оддий сўз билан самимий-дўстона англатиш яхши фазилат. Аммо ҳар хил илмоқли сўзлар билан, гапларга зар либослар кийдириб, бировнинг кўнглини оғритиш мусулмон одобига зиддир.

Сўхбат орасидаги енгил кулгу ва жиндай танқидга хос ҳолатлар, шунингдек, беозорлик ва самимият бўлса, бундан сўхбатдошнинг дилига озор етмаса, кўнгли яйраб кетади, албатта.

Аммо бировга ўринли-ўринсиз насиҳатлар қилиш, ёки қутилган-қутилмаган хавфдан огоҳлантиришни ўзи учун оқловчи сабаб қилиб олиб, такаббуруна кинояга куч беришда холис ният бўлмайди.

Зотан, пичинг ва кесатиқ ортида қайсидир даражада манманлик ва мутақаббирлик, билағонлигини кўз-кўз қилиш, бировнинг камчилигини юзига солиш сингари гаразлар яширинган бўлади. Буларни киноя қилувчи сезмаслиги ҳам мумкин. Демак, сезиб-англаб қолган фурсатда эса, Аллоҳга тавба қилиши, манманликка етаклаган шайтоний кибр-ҳавони синдириши, мендан бошқа барча нуқсонли деган қарашдан воз кечиши лозим. Ахлоқ шу йўсин ислоҳ бўлади.

Самимият, тўғрисиўзлилик, айниқса, тилидан биров кўнглига озор етказмаслик комил мусулмон кишининг файзи, бегадидир. Оилавий муҳитда қайнонанинг келинга, келиннинг қайинсингилга, аканинг укага айтган ва бошқа яқин кишиларнинг ўзaro муомала-муносабатида ўринсиз айтилган пичинг, киноя оқибати кўнгли қолиш, ҳурматсизлик ва уриш-жанжал билан якун топиш мумкин.

Воқеа:

Хотира хола келин танлади. Бироқ ўғли айтган қизни келин қилишга мажбур бўлди. Ташқи кўринишидан кўзига бир оз содда, озгин туюлган келин — Салимадан холанинг кўнгли тўлма-

ди. Ахир тўй-томошада етаклаб юриб, элга “Мана келинимни бир кўриб қўйинглар”, деб кўз-кўз қилишни хаёл қилган эдида. Аммо келиннинг маънавий дунёсига негадир қизиқмади.

Қайнонанинг: “Ҳой гўзал пари!” дея пичинг қилган илк пичингли мурожаати Салимани довдиратиб қўйди. Мийиғида кулиб қўяқолди. Аммо қайнонанинг шашти, чаёндай чақиши кундан-кун кучайди. Ўтирса ўпоқ, турса сўпоқ.

“Бай-бай-бай, бирам ширин таомки...”; “Покизаликка қаранг, қўлларингга гул битсин...”

Бундай қочиримли, заҳар муомаланинг кети узилмади. Салима бир гал ноилож ўзининг онасига дардини ёрди. Онаси сабр-тоқатдан, яхшиликдан, ҳурмат-эҳтиромдан сўйлади. Сўнгра: “Хотира онанинг қайноналари ҳам шундай пичингчи хотин ўтган эмиш. Фақат бу касаллик сенга юқмасин, қизим”, деди.

Баҳарнав, қайноналар келинларга тўғри йўлни, насиҳату маслаҳатни оддий ва тўғри сўз билан англатгани маъқул. “Мушт кетди”дан бировга фойда йўқ.

Пичингли мулоҳаза ҳар қандай ҳолатда ҳам эзгу-самимий сўзга нисбатан қадрсиз саналади.

Раҳбар ходимиға пичинг қилса, ходим эҳтимол жим кетар. Бироқ унинг дили оғриши табиий. Мактаб ўқитувчиси ўқувчиларни пичинг ва киноя аралаш одоб-ахлоққа ундайди, аммо бундай тарбия олган болаларнинг фазлу камолига ҳеч ким кафолат бера олмайди.

Синфдошнинг синфдошга, бўйдошнинг бўйдошга, курсдошнинг курсдошга, курдошнинг курдошга айнан пичинг билан мурожаат этиши улар орасига совуқлик тушишига сабаб бўлади.

Эслатма: мусулмонларнинг афзалроғи хусусида сўралганида, Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, тилга эътибор қаратганлар, яъни, бировларга қўлидану тилидан озор етказмайдиган кимсаларгагина ўша афзаллик сифатини берганлар. Қолаверса, тарихда, саҳоба ва тобеинлар муомала-муносабатида кам гапириб, кўп эшитиш, суяксий тилдан келадиган турли лағв сўзлардан эҳтиёт бўлиш учун баъзан оғизларига тош солиб юриш ҳоллари борки, бу бизга гўзал ибратдир.

Айтмоқчимизки, пичинг ва киноя билан бировнинг дилини оғритиб, кўнглига озор етказишдан сақланмоқ лозим. Аллоҳнинг марҳаматига улуг мақомларга фақатгина яхши ният, тўғри сўз ва эзгу амаллар туфайли эришилади.

Бобомиз мулла Жалолиддин махдум 1868 йили Шахрихоннинг Доруломон қишлоғида таваллуд топганлар. У кишининг оталари мулла Муҳаммад Амин ҳожи халфа бўлганлар.

Жалолиддин илк таълимни халфа оталаридан олдилар, сўнг йигирма ёшларида Қўқондаги мадрасага кириб, илм олишни давом эттирдилар. Тахминан 1895 йилда Андижонга қайтиб келиб, ҳозирги “Узум бозори” ёнидаги мадрасада таҳсил ола бошладилар. Бу мадрасада мулла Юнус Охун домла иккинчи мударрис бўлиб ишлардилар. Жалолиддин ўн йилча шу мадрасада илм ҳосил қилдилар.

Шу йиллари мулла Жалолиддин Қўқондаги пирлари Эшони сўфи Бадалдан иршод оладилар ва халқ ичида “мул-

Андижонда катта бир оила бор. Эл-юрт орасида ўзига яраша обрў ва ҳурмат қозонган. Табиийки, бу обрў ва бу ҳурмати ўзидан ўзи келмайди. Демак...

Этиборингизга ҳавола этилаётган ушбу мақолада мана шу “демак”ни имкон қадар очиқлашга ҳаракат қилинган. Оилаларимизда тарбия бирмунча издан чиққан ёки чопонини алмаштираётган ҳозирги кезларда шояд ибрат бўлса дедик.

нинг илғор синфи зиёлилари ва мол-мулк эгаларини йўқотиш сиёсатини бошлайди. Турли баҳоналар билан улар таъқиб остига олинади. Мулкдорларнинг бойлигини тортиб олиш учун хилма-хил солиқлар ўйлаб топишади. Халқимизнинг соддалигидан фойдаланиб, шўро назоратчилари бир йиллик солиқни ҳеч қандай паттасиз олиб кетишарди. Алдовга ўрганмаган ва алдовни кутмаган уй эгалари ҳам каптанса (квитантсия) нималигини билишмас ёки сўрашни ҳаёлларига келтиришмас эди. Уч ойдан кейин келиб яна солиқ ундиришар эди. Пул топилмаса, ҳатто уй анжомларини, ҳайвон ёки кўрпа-тўшак, сандиқ, қўйинги, қўлга нима кирса, тортиб олаверишар эди.

Ўша тинтувларнинг бирида

ОТ ИЗИНИ ТОЙ БОСАР

ла Жалолиддин махдум” номи билан таниладилар. Ўтган аср бошларида, яъни, 1905 йилга келиб мулла Жалолиддин махдум шаҳардаги бир неча масжидларда имом-хатиб вазифасида ишлаганлар. Пиллахона ёнидаги Чувалачи маҳалла масжидида хизмат қилиб юрган пайтларида мадраса мударриси мулла Юнус Охун домла у кишига қизларини берадилар. Катта онамизнинг исмлари Умринисо бўлиб, 1888 йили Андижон шаҳрининг Тўқмоқ маҳалласида туғилганлар. Катта онамиз илми, чевар, чаққон, пазанда аёл бўлганлар. Бобомиз у кишини “маълим” (муаллим) деб чақирар эканлар. Шу боис дўстлари ҳам: “Маълимнинг ошидан еб кетайлик”, деб атай дарс баҳона, келиб туришаркан. Хоналари битта бўлгани учун меҳмон келса, ўчоқ бошига парда тутиб, уйнинг бир бурчагида “Маълим ая” ош қиларканлар. Ош пишгунча кумфонда чой ҳам қайнаркан ва ўчоқнинг ичига тўрт-бешта сомса ёпишга ҳам улгурарканлар.

Йиллар ўтиб, орада машъум 1917 йил тўнтариши бўлиб, кейинроқ колхозлаштириш сиёсати ҳам бошланиб кетади. Замон анча оғирлашиб, очарчиликлар бошланади. Шаҳарда яшаш қийин бўлиб қолади. Шўро ҳукумати халқимиз-

домланинг хонадонларига эликбоши ёрдамчиси Ўрмонжон деган киши бошчилигида уч-тўрт киши киришади. Хоналари битта бўлгани учун мулла Жалолиддин билан катта онамизни хона ўртасига ўтказиб қўйиб, тинтув бошлашади. Ҳатто ҳовлидаги гўзапоя ғарамини ҳам тинтиб кўришади. Ҳеч нарса топа олмагач, эликбоши ёрдамчиси Ўрмонжон катта онамиздан беркитган нарсаси бўлса, беришни талаб қилади. Онамиз кўзларида жикқа ёш билан қўйинларида беркитиб ўтирган сўнгги бир қўйлакли матони унга ирғитганлар. Шу воқеалардан кейин домла уй-жойларини ташлаб қишлоққа кетишга мажбур бўладилар. Бу пайтга келиб, яъни, ўттизинчи йилларнинг бошларида мулла Жалолиддиннинг беш фарзандлари бўлиб, икки қизларини турмушга чиқарган эдилар. Қолган ўғиллару оиласини олиб, бир танишларини қора қилиб, Пахтаобод тарафга йўл оладилар. Хайробод қишлоғидаги Шувоқзор маҳалласига, ўша ердаги масжиднинг сўфиси мулла Насриддин деган кишининг хонадонига келиб тушадилар. У ерда уч йилча турдилар. Кейин уч чақирим наридаги Анжирзор қишлоғига мулла Неъматжон аканинг хонадонига кўчиб ўтадилар. Мулла Неъматжон ака от-уловли ўртаҳол деҳқон бўлиб, катта анжирзор ери бор эди.

Ушбу хонадонда икки йилча истиқомат қиладилар. Шу ўринда бир воқеани эслаб ўтсак. Мулла Жалолиддиннинг иккинчи ўғиллари Сайфиддин ўша қишлоқ мактабига ўқишга киради. Биринчи синфни аъло баҳоларга тугатгани учун синф раҳбари Хайробод қишлоғидаги марказий мактабда бўладиган тантанага олиб боради. Мажлис охирида аълочи ўқувчиларга совға берадилар. Ёш Сайфиддинга кўнжлик батинка совға қилинади. Ўзида йўқ хурсанд бўлиб, уйига қайтаётганида мактаб остонасида уни тўхтатишиб, “сен мулланинг ўғли экансан”, деб совғани қайтариб олиб қўйишади. Ёш Сайфиддин уйга кўзида ёш билан қайтади. Ўша Сайфиддин ҳозир юртимизнинг обрўли олимларидан. Тарих фанлари номзоди, профессор, бир қанча давлат мукофотлари, ўрден ва медаллар билан тақдирланган. Қатор китоблари босмадан чиқди ва яна бир қанча китоб устида ишламоқда...

Мавзуимизга қайтсак. Катта Онамиз чевар аёл эдилар. Маҳалланинг аёллари кўйлак, тўн, камзул тиктириб турар эди. Иттифоқо, ўша қишлоқ совети расисининг хотини катта онамизга кўйлак тиктиради ва хизматига дон беради. Буни эшитган раис хонадон соҳиби Неъматжон акани чақириб: “Буларингни ҳозироқ йўқотасан, йўқса ўзинг қулоқ бўлиб кетасан” деб пўписа қилади. Неъматжон ака ҳижолат бўлиб, ўша куни домлани оиласи билан от-аравага ўтқазиб жўнатадилар. Қорадарёнинг нариги қирғоғидаги ҳужрада бир йилча истиқомат қилишади. 1937 йилга келиб, шаҳарда ташлаб кетилган ҳовлиларини давлат тортиб олиб, сотяпти деган хабар домланинг қулоқларига етиб боради. Дарҳол йиғиштириниб, шаҳарга йўл оладилар, уйларига келишса, у ерда аллақачон бошқа бир оила яшаётган экан. Эрта баҳор пайти, ҳали совуқнинг таъсири кетмаган маҳал. Шу ҳолатда ташқарида қапа қуриб, ўн-ўн беш кун туришганидан кейин эликбоши ва маҳалла катталари маслаҳатлашиб, ҳовлини домлага бўшаттириб беришади. Шаҳарга кўчиб келганларидан икки йил ўтгач, Маълим аканинг кўзлари ожиз бўлиб қолади. 1942 йили мулла Жалолиддин махдум домла ҳам ҳас-таланиб, кузда вафот этадилар. Ўша йили домланинг катта ўғиллари Салоҳиддин йигирма икки ёшда бўлиб, бутун рўзгор ташвиши шу кишининг бўйнига тушади. Домланинг иккинчи ўғиллари Сайфиддинни қисқача айтиб ўтдик. Энди учинчи ўғиллари Зиёвуддин ҳақида ҳам бир оғиз тўхталсак.

Зиёвуддин 1928 йили туғилган, мактабни 4-синфигача, ўқиган, турмуш шароити оғир бўлганидан мактабни ташлаб, косибга шогирд тушади. Зеҳнли бўлгани учун, хунарни тез ва пухта ўрга-

нади ва ўн тўрт-ўн беш ёшидан мустақил иш бошлайди. Кейинроқ Садриддин қори акага илм олиш учун шогирд тушади. Бир йилдан сўнг Бухородаги мадрасага ўқишга киради. Бухорода у кишига андижонлик Мубин қори дада устозлик қиладилар. Тақдир тақозоси билан 1950 йили устозлари билан бирга Андижонга қайтиб келади ва ўша кишида таълимни давом эттирадилар. 1956 йили мулла Зиёвуддин Мубин қори даданинг тўнғич қизларига уйланади. Келин аямиз зиёлилар хонадонидан бўлгани учун илмли, эътиқодли ҳамда меҳнаткаш эди. Дўппи ва тўн тикиб рўзгорга қараша бошлайди. Шаҳримизнинг Пиёзпоя даҳасидаги ҳовлига кўчиб ўтишгач, маҳалладагилар ҳурмат қилиб “Пошша ая” деб атай бошлашади. Зиёвуддин акамиз ва келинойимиз етти нафар фарзанд кўрдилар: икки қиз, беш ўғил. Фарзандларини дину диёнатли, одоб ахлоқли қилиб тарбиялаб, вояга етказишда бутун куч ва билимларини сарф этишди. Натижада катта ўғиллари Нуруллоҳ ҳожининг моддий кўмаги билан укалари Хайруллоҳ, Шукруллоҳ, Нусратуллоҳ, Омонуллоҳлар ҳофизли Куръон, мураттаб қори бўлиб вояга етишади. Булардан ташқари, беш нафар ўғил набира ҳам Куръони каримни тўла ёд олиб ҳофизли каломуллоҳ бўлишди.

1991 йили Зиёвуддин махдум акамиз келинойимиз билан биргаликда муборак ҳаж ибодатини адо этиб келишди. Ҳозирги кунда Зиёвуддин махдум ака (“Махсим ака”) фарзандларини эл-юрт хизматига, дин хизматига камарбаста қилиб тарбиялаб, халқимизга дуоғўй бўлиб, иззат-ҳурматда, ҳожи аямиз билан биргаликда осуда ҳаёт кечиришмоқда. Аллоҳдан уларга тансиҳатлик ва узоқ умр тилаб қоламиз...

Азиз ўқувчилар! Сизларга оддий бир ўзбек оиласининг қисқача тарихини ҳикоя қилмоқчи бўлдик. Тафсилотлари моҳир қаламкаш кўлига тушса, балки катта асар ҳам бўлар. Зотан, кечагина динсиз, мустабид тузумдан чиққан мамлакатимизда ҳар бир оиланинг ўзига яраша оғир тарихи, ибрат бўларли йўли бор. Ўша оғирликларига қарамай, дину диёнатини, гўзал одоб-ахлоқни авлодларга ўтқазиб келган ота-боболаримизни бир эслаб қўйишни, ҳақларига дуо қилишни бурчимиз деб билдик. Камина муллик ҳам мулла Жалолиддиннинг неваралари бўламан. Аллоҳга беадад шукрки, биз ўша қийинчилик даврларини кўрмадик. Аллоҳдан сўрайман, фарзандларимиз ва келажак авлодларимиз ҳам кўрмасин. Юртимизга Аллоҳнинг раҳмати ҳамиша ёғилиб турсин. Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳи ва барокатуҳ.

Мухторжон КАРИМ

АЛЛОҲГА ЭЛТУВЧИ ТЎҒРИ ЙЎЛ

(Охири. Бошланиши ўтган сонларда)

Учинчидан, ҳаворий Павелнинг Тимофейга йўллаган Биринчи мактубига суянишади. Унда тўғридан-тўғри Худонинг одамга гавдаланиши ва бу ҳол Исонинг,

алайҳиссалом, мўъжизавий туғилиши ҳодисасида кўрилгани тўғрисида ёзилган. Аммо ҳатто Лопухиннинг православия назоратчилари томонидан расман ижозат берилган “Инжилнинг изоҳли луғати”да ҳам бу Мактубга (3-бобнинг 16-оятига) ёзилган даврдан 300 йил кейин иккита ҳарф кўшиб қўйилгани тан олинади. Қадимги битикда унда юнонча “ос” (“который”) ёзуви бўлган ва матн куйидагича кўринишда эди: “...великая благочестия тайна, которая открылась во плоти...” Константинопол патриархи Иоанн Златоуст IV аср охирларида “ос” сўзининг олдига “Те” ҳарфларини қўшиб қўяди ва “Теос” (Худо) сўзи пайдо бўлади, натижада ҳозирда ўқилаётган маъно келиб чиқади: “...великая блгочестия тайна: **Бог явился во плоти...**” Ҳаворий Павелнинг вафотидан 300 йил кейин пайдо бўлган айни мана шу матнни насронийлар Иброҳимнинг, алайҳиссалом, яккахудолик динида ҳаёлга ҳам келмайдиган “боговоплошения” (Худонинг инсон бўлиб гавдаланиши) ғоясининг энг асосий далили сифатида келтиришади.

Қайд этиш керак, Иоанн Златоустнинг кўшимчаси ўша заҳоти Янги Аҳднинг қолган жойларига зид бўлиб қолди. Чунки Ўрта аср насронийларидан фарқли ўлароқ, ҳаворий Павел ҳеч ҳам Ҳазрати Исони, алайҳиссалом, ягона Худо билан бир деб даъво қилмайди, бу нарса, масалан, унинг ушбу сўзларидан аёндыр: “...нет иного Бога, кроме Единого. Ибо хотя и есть так называемые боги или на небе, или на земле, так как много есть богов и господ много; но у нас один Бог Отец, из которого (мы) все, и мы для Него, и один Господь Иисус Христос” (1 Кор. 8:4–6).

Давлат Черковининг Ўрта асрлардаги соборлари ўрнатган, қадимги матнларга асосланмаган ақидаларга ҳатто насронийларнинг ўзлари ҳам шубҳа-гумон қилишарди. Масалан, V асрдаёқ милёнлаб мўминлар Халкидо Соборида қабул қилинган ақидаларни тан олишмади ва Рим-визанс давлат Черковидан ажраб чиқишди, Черков эса, ўз навбатида, император қўли билан уларни таъқиб қила бошлади. Кейин бир неча аср мобайнида доимо ва кўплаб ҳар хил илоҳиёт мактаблари — черковлар, мазҳаблар ва мухалиф бидъатчилар юзага келди, давлат уларни қирди, йўқотди. XVI асрга келиб Фарбнинг кўп илғор мамлакатларини қамраб олган Протестант Черковлари пайдо бўлди. Исо Масиҳнинг худо-одамлиги тўғрисидаги барча ақидалар бугун ҳам, одатдагидек, юқорида келтирилган матнларга суянади.

Улуғ ўрис ёзувчиси Лев Толстойнинг бу борда билдирган мулоҳазалари эътиборга лойиқ. У кадетлар билим юртининг икки талабаси ихтиёрий равишда Исломни қабул қилгани муносабати билан сўралган саволга жавобан, уларнинг она-ларига ёзган хатида визанс-насроний анъаналари билан мусулмон анъаналарини чоғиштиради (албатта, ўрис тилида Исломга оид китоблар йўқлиги туфайли мусулмон анъаналари унга бор бўйи билан таниш эмаслигини эътироф этган ҳолда):

“Муҳаммадийликни (Исломни. — Тарж.) православиядан афзал деб билиш ҳодисасига келсак (айниқса, сизнинг ўғилларингиз келтираётган олижаноб далилларга қараб), у динга ўтишларига мен жон-дилим билан хайрхоҳман. Насронийлик ғоясини ва чинакам маънодаги насронийлик таълимотини ҳамма нарсадан устун қўйгучи мендай бир одам тилидан бундай сўзлар чиқаётгани қанчалик галати туюлмасин, мен учун ўзининг зоҳирий кўринишлари билан муҳаммадийлик (Ислом) Черков православиясидан мислсиз даражада баланд туради.

Бинобарин, агар одам олдида фақат иккидан бирини — Черков православиясини ёки муҳаммадийликни танлаш ихтиёри турса, ҳар қандай эслиҳушли одам улардан бирини танлашда иккиланиб ўтирмайди: ҳар ким бир ақидага — Ягона Аллоҳга ва Унинг пайгамбарига имон келтириб, муҳаммадийликни (Исломни) устун қўяди. Учлик (таслис), гуноҳни ювиш, сирлиликлар, Худонинг онаси, муқаддас авлиё ва уларнинг суратлари ва мураккаб ибодатлардан иборат оғир ва тушунарсиз динни танламайди. Бундан бошқача бўлиши мумкин эмас, чунки таълимот моҳиятини хиралаштирадиган ва черков динига кириб қолган жуда кўп ирим-сиримлардан холи муҳаммадийлик (Ислом) Черков динидан лоақал битта жиҳати — насронийликдан 600 йил кейин пайдо бўлгани жиҳати билан ҳам Черков динидан устун бўлмаслиги мумкин эмас”.

Худони (ишонувчилар онгида) ерга туширишининг, яъни, мажусийлик, кўпхудолиликнинг оқибати бир: Худо одамлар назарида дунёвий подшоҳ ва дунёда рўй бераётган ҳамма ёмонликлар учун масъул бўлиб қолади. Ёки У қудратли эмас ва ёмонликларни йўқотишга қурби етмайди ёки унинг ўзи бу ёмонликларга йўл қўйиб берган ва энди уларни хузур қилиб томоша қиляпти. Бечора одамларга ҳеч қанақа умид йўқ, Худо ҳақидаги ҳақоратли тасавурларига, дунёда гўё У ўрнатган чидаб бўлмас адолатсизликларга кўнишга ва ёмон бўлса ҳам ҳарҳолда ўзидан кучлироқ бошлиқдан хўрларча бош эгиб бирор марҳамат сўрашга (“ялиниб-ёлворишга”) мажбур.

Мажусиятда ҳеч қанақа ўзига хос маънавий

омил йўқ, гап фақат муайян худодан муайян сўровчи учун амалий фойда ҳақида боради — бу нарса инсоний онгининг бузилишидир, марҳамати абадий ва чексиз бўлган Ягона Қодир Худога ишонмасликдир, ахлоқ, маънавий ва ижтимоий адолат ҳақидаги тушунчани йўқ қилишдир, ва ниҳоят бу нарса ҳар бир одам туғилишдан Аллоҳ ҳузурини тенг, ҳур ва мўтабар дейдиган қоидалардан юз ўгиришдир, инсон тубандир, деган тушунчага рози бўлишдир.

Муқаддас Қуръони каримни ўрганиб, мен нимага ҳозиргача насронийларнинг ягона ижтимоий доктринаси юзага келмаганини, нега насронийлик эт билан жон, дин билан сиёсат, бурч билан ахлоқни қарама-қарши қўйишни, нима учун бу дин “ҳарқанақа ҳокимият Худодан” дейишни ва бу ҳокимиятга, ёвузликка мутеларча иккинчи юзни тутгандек, кўр-кўрона бўйсуннишни талаб этишни тушуна бошладим. Православ диндори кундалик мажбурий ибодатларида ўзини “ноқобил, гуноҳкор ва лаънати”, “қалтироқ қурт”, “сассиқ ит”, “ўзининг ахлатига булғаниб ётадиган чўчка” в.х. деб атайди. Одамсимон Худо олдида хорлик ва ҳўрликла тиз чўкмасдан, аввал ўлиб кетган одамларга хушомадгўйлик қилмасдан туриб ғиж-ғиж (ҳатто ўзлари қилмаган) гуноҳлари учун мағфират олишлари мушкулдир. Ўзлари қилмаган гуноҳлар деганимизки, эътиқодлари бўйича, инсон бузуқ табиатли бўлгани учун гуноҳ ўз-ўзидан наслдан наслга ўтади ва занжирнинг учи Одам отамизга бориб тақалади. Ва ниҳоят мен, бугун кўп насронийлар эришмоқчи бўлаётган чинакам насронийлик Ислом эканини тушуниб етдим.

Исломда одам ўзи содир этган гуноҳларигагина тавба қилади ва ҳур киши сифатида, ўзининг яхши ниятларига ўзи гувоҳлик беради. Ислом Аллоҳ инъом этган ҳурликни англашдир. Мусулмон киши, ортодоксал (изчил, садоқатли) насронийдан фарқли ўлароқ, “моления” деб аталувчи хорликларни билмайди: унинг кундалик ибодатларининг номи бўлмиш “солат” сўзи арабчадан таржиманда “Худони мадҳ этиш” маъноси-

ни беради. Ҳар бир одам бу мадҳни (ҳамду сано-ни) уни адо этиш ниятини изҳор қилишдан бошлайди, ниятни ҳар ким ўзи қилади: “Ягона Аллоҳнинг эрталабки мадҳини (бомдод намозини) ўқишни ният қилдим. Ягона Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқлигига иқрорман”, дейди. Инсоний кадр-қиммат ва ҳурриятнинг асоси, соғлом ва кучли шахсиятни тарбиялаш тамали мана шундадир.

Ислом, насронийлик ва яҳудийлик ҳам Иброҳим, алайҳиссалом, динига асослангани учун уларга душман эмас. Мусулмонлар билан бирга тинч-тотув яшашни истаган насроний ва яҳудийлар уларнинг ҳимояларида бўладилар. Русиянинг келажаги учун бу хусусият ғоят аҳамиятлидир: фақат ягона ва тенгсиз Аллоҳга ишониш (имон)-гина эркин-ҳур кишига шахсий ва ижтимоий ахлоқ мезонларини беради, инсоннинг кадр-қиммат ва ижтимоий адолат тушунчаларини асл мазмуни билан бойитади, эртанги кунга ишонччи бахш этади. Мана шундай имонгина бизларнинг илвираб қолган, нотинч, ғашли қалб ва ақллари-мизга янги ва тоза куч-ғайрат беради.

“Аллоҳ (Лавҳул маҳфузга): “Шак-шубҳасиз Мен Ўз пайғамбарларим билан бирга голиб бўлурман”, деб ёзиб қўйгандир. Албатта, Аллоҳ кучли ва қудратлидир. Аллоҳга ва охират кунига имон келтирадиган қавми Аллоҳ ва Унинг пайғамбари чизган чизиқдан чиққан кимсалар билан бирга... топмассиз. Ана ўшаларнинг дилларига имонни (Аллоҳ) битиб, қўйгандир ва уларни Ўз томонидан бўлган руҳ (Қуръон) билан қувватлагандир... Аллоҳ улардан рози бўлди ва улар ҳам (Аллоҳдан — У зот берган ажр-мукофотлардан) рози бўлдилар. Ана ўшалар Аллоҳнинг гуруҳидирлар. Огоҳ бўлингизки, албатта Аллоҳнинг гуруҳи (да бўлган зотларгина) нажот топгувчидирлар” (Мужода, 21—22, мазмуни).

Москва, научно-издательский центр «Ладомир», 2000 г. нусхасидан

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФҲОН

таржимаси

Сўнгсўз ўрнида

Каҳф сураси 17-оятинида мазмунан шундай дейилади: **“Кимни Аллоҳ ҳидоят қилса, бас, ўшагина ҳидоят топгувчидир. Кимни йўлдан оздирса, бас, унинг учун тўғри йўлга йўллагувчи бирон дўст топа олмасан”**.

Дарҳақиқат, ҳидоят Аллоҳдандир, “тўғри йўлга йўллагувчи” Ундан бошқа ҳақиқий дўст йўқдир!

Дарҳақиқат, Аллоҳ йўлдан оздирса, мусулмоннинг фарзанди жоҳиллигидан адашиб-улоқиб кетаверади, Аллоҳ ҳидоят қилса, ғайридин уламоси ҳам тўғри йўлга тушиб олади.

Расулulloҳ замонларидаёқ Исломни ҳақ дин билиб, ҳидоят топган яҳудий олими Абдуллоҳ ибн Салом...

Ўрта асрлар Испаниясидан насроний усқуф (епископ)ларини тайёрлайдиган академия талабаси Анселмо Турмедо (Абдуллоҳ Таржимон)...

Ва ниҳоят ҳозирги замонда юзлаб, минглаб насроний (ёки бошқа динлар) олимлари қатори Православ Черковининг ҳамда Русия давлатининг йирик диний-сиёсий арбоби Вячеслав (Али) Полосин...

Муҳтарам журналхонларимиз «Ҳидоят»нинг шу йилги 1-сонидан бошлаб Али Вячеслав Полосиннинг “Прямой путь к Богу” номли китобидан «Почему я вернулся к единобожию?» боби таржимасини ўқидилар. Келгуси сонда эса, ушбу асарнинг ўрисча нусхасини ўқиб ҳидоят топган яна бир насроний йигити — Чирчиқдаги православ черковининг собиқ ходими Алексей (Али) Сиделёв билан жамоатчи муҳбиримизнинг суҳбатини ўқийсиз, инааллоҳ.

Буюк ҳикмат эгаси бўлган Роббимизга ҳамду сано-лар бўлсин. Омин.

Аллоҳдан қўрқиш ҳар бир солиҳ амал асоси ва имонимиз озуқидир. Тақво бўлганидагина тоат, ростгўйлик ва Аллоҳ таолога инобат бўлади. Бу имоний асос мусулмонларнинг Аллоҳни ёдлаш билан, Қуръони карим тиловати билан хонадонларини мунаввар этишларини, Аллоҳ, аzza ва жалла, шариатига кўра яшашларини тақозо қилади. Бу асос мустаҳкам бўлган хонадонлар меҳр-муҳаббат, иффат ва поклик хонадонларидир ва уларни Аллоҳ таоло тақво сабабли шайтони рожим қутқуларидан омон сақлайди.

Келинг, шайтони рожим қадам боса олмайдиган бундай хонадонлар билан, уларнинг соҳибларига хос сифатлар билан танишайлик.

ШАЙТОН КИРОЛМАЙДИГАН ХОНАДОНЛАР

Жинлар ва шайтон

Ҳақ субҳонаху ва таоло жинларни оловдан яратди. Улар ҳар хил шаклларга кира олади. Ейди, ичади, уйланади ва насл қолдиради, инсонларни кўра олади, аммо инсонлар уларни кўра олмайди. Уларнинг мўминлари ҳам, кофирлари ҳам бор, уларнинг кофирлари шайтондир. Ҳижр сурасининг 27-ояти мазмуни шундай: **“Жинни (яъни, иблисни) эса (одамдан) илгари оташ-оловдан яратган эдик”**.

Жинларнинг ҳам, инсонлар каби, солиҳлари ва фожирлари бор. Абу Дардо, розийаллоҳу анҳу, ривоят қиладилар: Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, айтдилар: “Ҳақ субҳонаху ва таоло жинларни уч тур қилиб яратди: бир тури илонлар, чаёнлар ва ер ҳашоратлардир; иккинчи тури ҳаводаги шамолга ўхшаш; учинчи тури ҳисобга тортилади ва жазоланади” (*Термизий, “Наводирул-усул”*).

Абу Саълаба Хушаний, розийаллоҳу анҳу, Расулulloҳдан, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, ривоят қиладилар: “Жинлар уч турдир: бир турининг қанотлари бўлиб, ҳавода учиб юрадилар; иккинчи тури илонлар ва итлардир; учинчи тури кўним топувчи ва кўчувчидир”.

Бинобарин, ҳайвонларга эҳтиёт билан муомала қилиниши лозим. Хоссатан, кечкурун эҳтиёт бўлиш керак. Тун жин ва шайтонлар ёйиладиган ва тарқаладиган вақтдир.

Абу Қалаба, розийаллоҳу анҳу, ривоят қиладилар: Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, айтдилар: “Итлар ҳам бир жамоа бўлмаганида, уларни ўлдиришни буюрардим. Лекин

бир жамоанинг йўқолиб кетишидан қўрқдим. Уларнинг тим қорасини ўлдиришлар, булар жинлардир”.

Қоронғи кечаларда жинлар ҳар хил шаклга кирадилар. Мўмин-мусулмонлар ўзларини жинларнинг ёмонликларидан сақлаш учун доимо Аллоҳни ёдлаб юришлари зарур бўлади. Яхсиси улардан узоқ юрган маъқул. Зеро, улар ҳам бизлар каби бир оламдир.

Энди шайтон ҳақида. “Мухторус-сиҳаҳ” луғат китобида унга шундай изоҳ берилган: “Аччиқни чиқарадиган ҳар бир инсон, жин ва ҳайвон шайтондир” (*яъни, шайтоннинг ишини қилади*).

Заҳҳок ибн Аббосдан, розийаллоҳу анҳу, ривоят қилинади: “Жинлар шайтон эмас. Жинлар ҳам ўлади. Уларнинг мўминлари ва кофирлари бор. Шайтонлар эса иблиснинг болаларидир. Улар иблис билан бирга ўлади”.

Ҳар бир инсонда шайтон мавжудлигини Расули Акрам, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, баён этганлар. Инсондаги шайтон ўз ишини қилади. Бу нарса унинг кучли эканидан эмас, балки васваса солиш, қизиқтириш, йўлдан уриш каби барча найрангларга моҳир эканидир. Унинг хилқати, яъни, у инсонларни кўра олиши, инсонлар эса уни кўра олмасликлари бунга ёрдам беради. Аъроф сурасининг 27-ояти мазмуни шундай: **“У ва унинг малайлари сизни уларни сиз кўрмайдиган ердан, кўради”**.

Шайтон найранг қилишга қанчалик моҳир бўлмасин, у куйида зикр қилинажак сифатларга эга бўлган хонадонларга ва уларнинг аҳлларига дахл ва зиён қила олмайди. Энди шай-

тон зиён қила олмайдиган, кира олмайдиган хонадонлар ҳақида тўхталиб ўтсак.

Ҳалолдан озиқланувчи хонадонларга шайтон кира олмайди

Аллоҳ таоло покдир, фақат покликни қабул этади. Хонадонимизни ҳаром мол ва таомлардан — етимларнинг молидан, судхўрлик, зўравонлик ва зулм билан топилган моллардан сақлашимизни буюради. Ҳалолдан ризқланган мусулмонни Аллоҳ иблиснинг ҳужумларидан ва ҳийлаларидан сақлайди.

Инсон тановул қиладиган ҳар бир нарса унинг зеҳниятининг ва жисмининг шаклланишига, шубҳасиз, таъсир қилади. Ароқ, наша, афюн каби оғулар истеъмолининг таъсири онда билинса, ўғрилиқ, порахўрлик, қимор, судхўрлик йўллари билан топилган мол-дунё истеъмолининг таъсири бутун умри давомида акс беради. Шунинг учун динимиз ҳалқум поклигини энг муҳим фарз деб белгилаган. Ҳар бир мусулмон таомининг асли ва топилиш йўллари ҳалол бўлиши лозим. Таомнинг ўзи, асли тоза бўлса-ю, уни қўлга киритиш йўллари ҳаром бўлса, уни еб бўлмайди. Уни топиш йўли ҳаром бўлганидан ейиш ҳам ҳаром бўлади. Ўғрилиқ, порахўрлик, судхўрлик, босқинчилик, товламачилик, қимор йўллари билан қўлга киритилган ҳар бир нарса ҳаромдир. Бундай нарсаларни истеъмол қилганларнинг қалби қораяди, ҳақни кўрмайди. Улардан меҳр кўтарилади, ўрнини зулм эгаллайди. Уларни шайтон жиловлаб олади.

Бу ўринда яна бир муҳим масалага — етимлар масаласига тўхтамай ўтолмаймиз. Ота-онасидан ё уларнинг бирдан айрилган ҳар бир фарзанд, балоғатга етган ё гўдак бўлишидан қатъи назар, Аллоҳ таоло белгилаган мерос улушини олади. Фарзанд балоғатга етмаган бўлса, унга теккан улушдан бошқаларнинг ейиши мумкин эмас, ҳаромдир. Нисо сурасининг 10-ояти мазмуни шундай: **“Етимларнинг молларини зулм йўли билан ейдиган кимсалар ҳеч шакшубҳасиз қоринларига олов еган бўлурлар ва албатта дўзахга киражаклар!”**

Мўминлар етимлар молини емайди. Аксинча, уларни қарамоқларига олиб тарбия қила-

ди, ўқитади ва тўғри йўлга бошлайди. Бу асос дарз кетган жойда, етимлар қорнини тўйгазиш ўрнига, уларнинг моли талашиб еб-ичилганида, шайтон бош кўтаради. Уларни забунликка етаклайди.

Мусулмонлар ва уларнинг хонадонлари сақланиши лозим бўлган иллатлардан яна бири судхўрликдир, рибодир. Судхўрлик улкан гуноҳдир. Судхўр Аллоҳнинг, аzza ва жалла, душманидир. Бақара сурасининг 275-ояти мазмуни шундай:

“Судхўрлар қиёмат куни тирилтирилганида қабрларидан жин чалган мажнун каби турадилар. Бунга уларнинг рибони байъ каби ҳалол деб эътиқод қилганлари сабабдир”.

Аллоҳ таоло рибо қўшилган молни ҳалок қилади ва садақа чиқарилган молга барака ато этади. Рибони ҳалол деб кофир бўлган ва уни еб гуноҳга ботган барчани Аллоҳ таоло ёқтирмайди.

Асли ҳам, топилиш йўллари ҳам ҳаром бўлган таомлар истеъмолининг таъсир доираси истеъмолчи билан чегараланмайди. Унинг фарзандлари ва аҳилларининг барчасида акс этади.

Фарзандларининг иқболини ва салоҳини истеъмоли ота фақат ҳалолдан озуқланиши ва ҳалол касб қилиши шунинг учун ҳам жуда муҳимдир.

Мусулмон озуқи ва озуқ манбаи ҳалол бўлганидан Аллоҳ, аzza ва жалла, ҳимоясидадир. Ҳалол еб, ҳалол касб қилган мусулмоннинг хонадонига шайтон кира олмаслиги ва зиён қила олмаслиги шундандир.

*«Омина» жомеъ масжидининг имом-хатиби
Авазхон ҲАЙДАР ўғли
тайёрлади.*

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Севиляда анжуман

Испаниянинг Севиля шаҳрида испан тилида сўзлашувчи мусулмонларнинг биринчи Бутунжаҳон конгресси бўлиб ўтди. Ажуманда Испания ва Жанубий Амрико давлатларидаги мусулмон жамоаларининг вакиллари иштирок этишди.

Мароқашнинг Ислом ишлари бўйича вазири Аҳмад Тавфиқ мазкур анжуманнинг исломият учун «тарихий бир муҳим босқичда» ўтаётганини таъкидлади. Унинг айтишича, бу конгресс Ислом динининг асл ва юксак қадриятларига асосланган халқаро алоқалар тизимини шакллантиришга ёрдам беради. «Бугунги воқелик, олдимизга турли ғов ва тўсиқларни кўндаланг қўймоқда, — деди у, — аммо мусулмон олимлар Исломнинг асл инсоний моҳиятини, адолатпарварлик, инсон ҳуқуқларига ҳурмат, бағрикенглик каби фазилатли ғояларини тобора фаол ва кенг тарғиб этишлари зарур».

Ҳозир испан тилида сўзлашувчи мусулмонлар ўн икки милёндан ортади. Испаниядаги муҳожир мусулмонларнинг саксон беш фоизини эса мароқашликлар ташкил этади.

Фарангистонда сайловлар

Оврупада энг катта жамоа ҳисобланган Фарангистон мусулмонлари миллий кенгашига сайловларнинг биринчи босқичи якунланди. Мингдан зиёд масжидларнинг вакиллари бўлмиш тўрт минг нафардан ортиқ мусулмон етакчилари икки босқичда Фарангистон мусулмонлари миллий кенгаши аъзоларини сайлашади.

Кейинги йилларда Фарангистон ҳукумати мамлакатнинг беш милён кишилиқ мусулмон аҳолиси билан муносабатларни яхшилашга интилоқда. Уларнинг кўпини йирик шаҳарларнинг атроф ҳудудларида яшовчи камбағаллар ташкил этади. Хабарларга кўра, бу ҳудудларда мусулмонларнинг ҳақ-ҳуқуқларини менсимаслик ҳолатлари ҳамон кузатилиб туради. Шу боисдан ҳукумат ҳар хил фитналар келиб чиқшининг олдини олишга ҳаракат қиляпти.

Мусулмонлар миллий кенгаши Фарангистон ички ишлар вазири Жан Пиер Шеванман ташаббуси билан ташкил этилган эди. Бу ташкилот ҳукумат доирасида мусулмонлар ҳаётига оид барча масалаларни, жумладан, таълим муаммоларини ҳам муҳокама этади.

Янги исломий газит

Татаристоннинг Зеленодолск тумани жомеъи қошида янги исломий нашр «Рассвет» («Тонг») газити чоп этила бошланди. Туман муҳтасиблиги хабарига кўра, янги газит ўрис тилида босилиб, Зеленодолск туманига тарқатилади.

Шу пайтгача Татаристонда фақат учта ўрисча исломий нашр — «Вера» («Имон»), «Умма» («Умнат») газитлари ва «Мусулманский мир» («Мусулмон олами») журнали чоп этилар эди. Энди улар сафига «Рассвет» ҳам қўшилди.

Шуниси муҳимки, мазкур нашрлар шакли, мазмун-мундарижасидаги камчиликларга қарамай, етарли миқдорда обуначиларга эга бўлишган.

«Азиза» — мусулмалар журнали

Амрико Қўшма Штатларида «Азиза» номли янги мусулмон хотин-қизлар журнали нашр этила бошланди. Журнал муҳаррири Тоййиба Тейлор айтишича, ҳозирги Амрико матбуоти, телевиденияси ва киноси мусулмон хотин-қизлар ҳаётини ҳаққоний акс эттирмаётир. Шунинг учун у янги нашрга асос солди.

Ҳар уч ойда бир чиқадиган «Азиза» журнали ижодкорлари замонавий мусулмон хотин-қизлари ҳаётининг барча жабҳалари ҳақида ҳикоя қилишга интилоқда. Ҳозирнинг ўзида журналнинг обуначилари уч мингдан ортиб кетди.

Тоййиба Тейлор насроний оилада туғилиб, ўн тўққиз ёшида Исломни қабул қилган.

— Журналимиз қандайдир этник гуруҳга ёки бирор ғоявий оқимга хизмат қилмайди, — дейди Тоййиба Тейлор. — “Азиза” бизнинг ўз минбаримиз бўлади. Биз мусулмон хотин-қизларининг ижобий, ибратли тимсолларини яратиш ниятидамиз.

Журнал мудираси Салима Абдулғафур Колумбия университетини битирган. У мусулмон хотин-қизлари нашри мамлакат оммавий ахборот воситалари орасида ўз овозига эга бўлиши керак, деб ҳисоблайди.

АҚШ давлат департаменти ҳисобига кўра, ҳозир бу мамлакатда беш милёнга яқин мусулмон аҳоли истиқомат қилади. “Азиза” ижодкорларининг асосий мақсади журнал обуначилари сонини милён кишига етказишдир. Яқинда Гарвард университетидида “Амриқода Ислом” анъанавий анжумани дастури доирасида “Азиза” журналининг тақдимот маросими ўтказилди.

Хотин-қизлар фаолияти

Дунёдаги энг кўп мусулмон аҳоли яшовчи мамлакат Индонезияда Халқаро мусулмон хотин-қизлар уюшмасининг (IMWV) навбатдаги анжумани бўлиб ўтди. Ташкилий қўмита раиси Тутти Алавийа айтишича, анжуманда мусулмон мамала-

катларида хотин-қизлар ҳаётига оид турли масалалар муҳокама этилди.

IINA хабарига кўра, анжуманда дунёнинг саксон олти мамлакатидан 138 нафар вакил иштирок этди.

Анжуманда БМТнинг Инсон ҳуқуқлари бўйича комиссия раиси Нажот Хажжожий қатнашди. Иштирокчилар Ироқдаги уруш ҳаракатларидан жабр тортаётган мусулмонларнинг бу офатлардан халос бўлишларини тилаб дуо қилдилар.

Македонияликлар ёрдамга муҳтож

Македония Мусулмон шайхлари кенгаши бутун дунё Ислом ҳамжамиятини мамлакатдаги эллик саккизта вайрон бўлган масжидни қайта тиклашда ёрдам беришга чақирди. Бу масжидларнинг баъзилари пойдеворигача бузиб ташланган.

Уруш даҳшатларидан қочиб, мамлакатни тарк этган мусулмон албанларнинг бир қисми энди аста-секин ўз ватанларига қайтишяпти. Аммо улар фақат масжидларни эмас, балки ўз уйларини ҳам вайрона ҳолда топишмоқда.

Македония Мусулмон шайхлари кенгаши мамлакатдаги беш юзга яқин масжид фаолиятига раҳбарлик қилади. Бу масжидларда турли касб эгалари бўлган етти юз нафар киши хизмат қилади. Шунингдек, Кенгаш Македониянинг турли бурчакларида ташкил этилган юзлаб Қуръони каримни ўрганиш тўғараклари ва мамлакат пойтахтидаги Ислом ўрта-махсус билим юрти фаолиятини назорат қилиб туради.

Нигерия мусулмонлари етакчиси

Нигерия мусулмонларининг янги раҳбари Алхожа Эдионсери мамлакат Ислом жамоасини камбағаллар ва кам таъминланган оилаларга моддий-маънавий ёрдам кўрсатишга чақирди. Янги раҳбар Абеокут шаҳри марказий жомеъига тўпланган минглаб мусулмонлар олдида сўзга чиқиб, мўминларнинг бир-бирларига силаи раҳм қилишининг фазилатлари ҳақида гапирди.

Унинг фикрига кўра, поражўрлик илллати мамлакатни тараққиётдан тўсиб турган асосий сабаблардан биридир. Шу боисдан у ёшларни исломий ҳалоллик руҳида тарбиялаш нақадар муҳим аҳамиятга эга эканини алоҳида таъкидлаб ўтди.

Бутунҳиндистон мусулмон хотин-қизлари анжумани

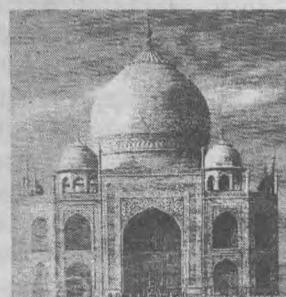
Ҳиндистоннинг Ниудехли шаҳрида мамлакат мусулмон хотин-қизларининг анжумани бўлиб ўтди.

RIA “Новости” хабарига кўра, анжуман иштирокчилари АҚШ — Ироқ уруши муносабати билан дунёда юзага келган халқаро вазиятга ўз муносабатларини билдиришди.

Бугунги кунда Ҳиндистон умумий аҳолисининг ўн бир фоизини мусулмонлар ташкил этади.

Бутунҳиндистон мусулмонлар ташкилоти президенти Саййид Шаҳобиддин анжуманда нутқ сўзлади.

Интернет материаллари асосида тайёрланди.

Эй азиз биродар! Биласизки, ҳар бир гўдак тоза фитратида (Исломда) дунёга келади. Сўнгра ота-онаси уни яҳудий ёки насроний ёки мажусий (оташпараст) қилиб тарбиялайди, худди чўпон чорва ҳайвонларининг кулоқ-думларини кесиб, ўзгартирганидек.

Аллоҳ таоло барчаларимизнинг руҳимизни яратгач, хитоб қилиб: **“Мен сизларни яратган Парвардигорингиз эмасманми?”** деганида, бизлар: **“Ҳа, Сен бизнинг яратган Роббимизсан ва бизлар фақат Сенгагина ибодат қиламиз”**, деб аҳд берганмиз.

соллаллоҳу алайҳи ва саллам, равзаи муборақларинигина зиёрат қила оладилар.

Ҳар бир амалнинг қонун-қоидалари бўлганидек, қабрларни зиёрат қилишнинг ҳам бир неча одоби ва ўзига хос усули бор:

Биринчидан, ниятни дуруст, тўғри қилиш лозим. Яъни, қабр зиёрати фақат ва фақат Ҳақ таолонинг ризоси учун бўлиши керак. Бошқа бир сабаб ва мақсад ярамайди. Ибратланиш учун қабристонга бориш ғоята маъноли мустаҳаблардан ҳисобланади.

Афсуски, замонамизда баъ-

ди. Бу иш шаръан ва ақлан кўп хунук ва манъ қилинган ҳаттиҳаракатдир. Бу ниятда, бу ўй-хаёлда қабрларни зиёрат қилиш асло жоиз эмас.

Банда нажотни, ёрдамни, кўмакни Ҳақ таолодан кутиши зарур. Қабрдаги инсонлардан эмас. Анфол сураси 9-оятининг мазмуни шундай: **“Ўшанда Парвардигорингиздан мадад тиллаганингизда, У сизларни ижобат қилди...”**

Борди-ю, улуг зотлар қабрини зиёрат қилганидан кейин баъзиларнинг ишлари юришиб, бало-мусибатлардан тез қутулган бўлсалар, бу нарса шак-

ҚАБР ЗИЁРАТИ ОДОБИ

Инсон ҳали ҳаётлик вақтида ваъдасига хилоф йўлда юрмаслиги керак, чунки қайтиш фақат Аллоҳгадир. Албатта, тақводор Аллоҳдан кўрқувчи одамлар хайрли оқибат топадилар.

Эй азиз биродар! Дунё жуфтлик қонунини ила бино бўлган. Ҳаётнинг жуфти ўлим, дунёнинг жуфти эса охиратдир. Шунинг учун ёшлигингиз, қувватингиз, бойлигингиз сизни охират тадоригини кўришдан машғул қилиб қўямасин.

Пайғамбар, алайҳиссалом, “Қабрларни зиёрат қилингиз, чунки у сизга охиратни эслатади”, деганлар. Бироқ аёлларнинг қабр зиёратига боришлари қатъийян манъ қилинган. Бу ҳақда “Қабрларни кўп-кўп зиёрат қилгувчи аёллар лаънатлангандирлар” дейилган.

Шуни яхши билмоқ керакки, Пайғамбаримизнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, муборақ қабрларини зиёрат қилиш эркакларга мандуб (савобли, раво) бўлганидек, аёллар учун ҳам жоиздир. Хуллас, аёллар фақат Ҳазрати Пайғамбарнинг,

зи инсонлар бошларига бирор оғир кулфат ё мусибат келганида ёки муҳим бир ишлари чиқиб қолганида, дарров баъзи зотларнинг қабрларига шошиладилар ва улардан ёрдам кутадилар, умид қиладилар.

“Фалон авлиёнинг қабрига бораман, зиёрат қиламан, у менга ёрдам беради, бало-қазолардан қутуламан, ишларим юришиб кетади”, деб ўйлаша-

шубҳасиз, Аллоҳ таоло қазо ва қадарининг ўша вақт ва маконга мувофиқ келиб қолганидан-дир, холос. Зинҳор у ерда ётган кишининг ҳиммати, ғайрати ёки ёрдами билан эмас. Буни доимо ёдда тутиш керак.

Ёки бундай зиёратдан сўнг ишларнинг юришиб кетиши, Аллоҳ сақласин, ўша кишига ёмон нияти сабаб истидрож сифатида (алданиб қолиши

учун) бир сабаб қилинган бўлар. Зотан, бу иш Унинг адолатидандир. Қалам сураси 45-оятининг мазмуни шундай:

“Мен (гуноҳларини кўпайтиришлари учун) уларга муҳлат бериб кўюрман. Дарвоқе, Менинг “макрим” жуда қаттиқдир!”

Иккинчидан, қабр зиёратида киши албатта гусли ва таҳоратли бўлиши керак.

Учинчидан, зиёратгоҳга очиқ-сочиқ, беҳаё кийимларда, ҳатто баъзи эркакларнинг калташим (шорти)да келишлари зиёратгоҳга ҳурматсизлик ва зиёрат одобларига зиддир. Албатта, ҳартомонлама комил зиёрат Аллоҳ даргоҳида гўзалдир.

Тўртинчидан, қабристонда гўё тирик кишилар орасида юргандек тавозеъ ва одоб билан юрилади. Қабрлар усти босилмайди. Ўзининг ҳам бир замон келиб улардек қабристонга дафн қилиниши, қабрга кирганидан сўнг у ерда ёлғиз ўзи билан бўладиган савол-жавоб ва ҳисоб-китоблар, қиёмат куни, жаннат ва жаҳаннамни ўйлаш-тафаккур қилиш лозим. Улуғ зотлар: “Қабрни босганимдан кўра, оташ-чўғни босганим яхшироқдир”, дейишган.

Бешинчидан, қабристонга борилганида барча қабр аҳлига салом бериш керак.

“Ассалому алайкум, йа аҳладийар” ва инна иншааллоҳу бикум ла ҳиқувна ва йарҳамуллоҳул мустақдимийна минна ва мустаҳирийна. Ас’ алуллоҳа лана ва лакумул ʼафийа”, дейилади.

Маъноси: “Мўмин ва муслимлардан иборат бўлган эй диёр (қабристон) аҳли, сизларга салом бўлсин! Биз Худо хоҳласа, (бир куни) сизларнинг ёнингизга келамиз (биздан аввал ўтганларни ҳам Аллоҳ раҳмат қилсин). Аллоҳдан ўзимизга ҳам, сизларга ҳам офият тилаймиз” (*Муслим, Ибн Можа*).

Олтинчидан, қабрдагилардан (авлиёлардан) мадад, шифо, фарзанд, ҳожат барори-

“Гўри нурга тўлсин”, дейиш қабр тепасида шам ёқишни билдирмайди, балки намозлардан сўнг уларнинг ҳаққига қилган дуоларимиз нур бўлади. Ўтганларни йўқлаш пайшанба куни ҳолвайтар, шанба куни шавла пишириш билан бўлмайди, балки Аллоҳнинг каломини муҳаббат билан ўқиб, савоби ҳадя қилинса, марҳумларга етиб боради.

ни сўраш, қабрга қараб сажда (таъзим) қилиш, қабр тупроқларини юз-кўзга суртиб, авлиёлар шаънига қурилган биноларни ўпиш ва атрофини тавоф қилиш, мақбара деворларига ҳожатларини сўраб ёзиш, ёш болаларни қабр устида юмалатиш ва қабрда ётган авлиёлар номига атаб жонлиқ (қора товуқ) сўйиш Ислом шариати қайтарган амаллардандир.

Бундай амалларни қилувчилар мушриклардан ҳисобланиб қоладилар, Аллоҳ асрасин.

Еттинчидан, дарахтларга латта боғлаш, қабрлар устига олов (шам) ёқиш каби амаллар динимизда йўқ бўлиб, қадимги хурофий ақидалардан ҳисобланади.

Саккизинчидан, Қуръон тиловат қилиб, савоби марҳумларнинг пок руҳларига бағишланиб, дуо қилинади.

Энг яхши дуо будир: **“Роббанағфирлана вали ихваниналлазийна сабакувна бил-иман ва ла тажъал фи қулубина гиллаллиллазийна аманув. Роббана иннака роуфур роҳийм”**

Маъноси: “Парвардигоро Ўзинг бизларни ва бизлардан илгари имон билан ўтган зотларни мағфират қилгин ва қалбларимизда имон келтирган зотлар учун бирон гилли-ғаш қилмагин. Парвардигоро, албатта, Сен меҳрибон ва раҳмлидирсан” (*Ҳашр, 10, мазмуни*).

Азиз биродар, ўтган азизларимизга Аллоҳ йўлида қилган қурбонлигимиз ёки фақир-мискинларга берган таомимиз, тиловат қилган Қуръонимиз, дуоимиз ва уларнинг ҳаққига айтган истиғфору берган эҳсонларимиз савоблари етиб боради, иншааллоҳ. Тирикларнинг дуоси ва садақотларида вафот этган кишиларга манфаат бордир.

Демак, “Гўри нурга тўлсин”, дейиш қабр тепасида шам ёқишни билдирмайди, балки намозлардан сўнг уларнинг ҳаққига қилган дуоларимиз нур бўлади.

Уларни йўқлаш пайшанба куни ҳолвайтар, шанба куни шавла пишириш билан бўлмайди, балки Аллоҳнинг каломини муҳаббат билан ўқиб, савоби ҳадя қилинса, марҳумларга етиб боради.

Фотиҳа сураси 5-оятининг мазмуни бундай:

“Сенгагина ибодат қиламиз ва сендангина мадад сўраймиз”.

Пайғамбаримиз, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, таълим берганларидек, агар бирор нарсани сўрасак, фақат Аллоҳнинг Ўзидангина сўрайлик. Мадад тиламоқчи бўлсак, Аллоҳдангина мадад тилайлик.

Дуо: **“Йа ҳаййу, йа қоййуму, би роҳматика астағийсу”.**

Маъноси: “Эй ҳамиша тирик бўлган ва абадий тургучи Зот! Сенинг раҳматингдан ёрдам сўрайман” (*Имом Термизий*).

Рамзиддин
СУЛТОНХЎЖА ўғли
тайёрлади

Мирзаниёз Ҳомидзода 1972 йили таваллуд топган. 1992-1996 йиллари Имом ал-Бухорий номидаги Тошкент Ислоҳ олий маъҳадида ўқиган. 1997 йилдан буён Тошкентдаги “Тўлқин Ақром ўғли” жомеъ масжидининг имом-хатиби. Шу билан бирга Тошкент Ислоҳ институтида мударрислик қилади.

— Домла, суҳбатимизни оила муҳити, оила муносабатларининг шаръий асослари, учраб турадиган муаммолардан бошласак.

— Оила жамиятнинг энг кичик, лекин асосий бўғини ҳисобланади. Жамият соғлом, муштақам бўлиши учун ҳар бир оилада пок ақида, соғлом маънавий муҳит шаклланиши керак. Ҳалол-ҳаромнинг фарқи бормаслик, эр-хотиннинг бир-бирлари ва фарзандлар олдидаги бурчларини бажармаслиги оила муҳитини бузади. Бузук муҳитда эса, тарбияга путур етади. Масалан, норасида гўдакка ёлғон гапириш, ёлғон ваъда бериш нотўғридир. Ота фарзандига, бир ишни бажарсанг, фалон нарсани олиб бераман, деса-ю, сўзининг устидан чиқмаса, фарзандига хиёнат қилган, уни ёлғончилик руҳида “тарбия”лаган ҳисобланади.

Оилада эр-хотинга қўйиладиган шаръий талабларни учга ажратиш мумкин:

1. Муштарак масъулиятлар.

Яъни, эр-хотин ўзаро бир-бирларининг қариндошларини ҳурмат қилиши, оила даромадини мақсадли сарфлаши, фарзандларини эътиқодли, одобли, ўқимишли ва ҳунарли қилиб тарбиялаши зарур.

2. Эрнинг вазифалари.

Нисо сурасининг 34-оятда мазмунан: “Эркалар хотинлар устидан раҳбардирлар”, дейилади. Шунга кўра, эр оиланинг бутун ташқи ишларини бош-

ДИННИ БИЛГАН

“Тўлқин Ақром ўғли” жомеъ масжидининг

қаришга, оила эҳтиёжларини қондиришга етарли даражада салоҳиятли бўлиши лозимдир.

3. Хотиннинг вазифалари.

Иффати, номуси ва шарафини асраш, оила сирларини сақлаш, эридан имкони йўқ нарсаларни талаб қилмай, оилавий фароғат ва тинч-тотув турмушни давом эттириш, фарзандларни тарбиялаш, эрнинг топганини тежаб-тергаб сарфлаш, уйнинг саришта бўлишига аҳамият бериш каби вазифалар. Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Зикр қилувчи тил, шукр қилувчи қалб, сабрли, мўмина, солиҳа аёли бор киши дунёни ҳам, охиратни ҳам топибди”, деганлар.

Эр-хотин зиммаларидаги масъулиятларини тўғри тушунаётгани, уларни етарлича адо этмаётгани кўплаб оилаларнинг бузилиб кетишига сабаб бўлмоқда.

Ёши улуг қарияларимиз марҳум ота-оналарининг ўзаро ҳудабехуда жанжалашишгани, ҳатто овозлари кўтарилганини эшласамас керак. Бироқ ҳозир бу ҳол одатий тус олган. Оилада содир бўладиган жанжаллар, албатта, фарзанд руҳиятига сингади, оиланинг маънавий ҳаётига путур еткази.

— Оилада фарзанд тарбияси билан кўпроқ она шугулланади. Демак, онанинг бу борарда ўзига хос вазифалари бор, шундай эмасми?

— Албатта. Онанинг фарзандлар тарбиясидаги ўрни беқиёсдир. Чунки она оилада фарзандига илк мураббий, йўл кўрсатувчи устоздир. Шунинг учун жамият ҳаётида аёлнинг ўрни қатта. Бунга ибратли икки мисол бор. Масалан, улулазм пайғамбарлардан Ҳазрати Нухнинг, алайҳиссалом, фарзандлари қайсар бўлиб вояга етишига она са-

бачи бўлган эди. Нух, алайҳиссалом, Аллоҳга илтижо қилиб, ўғилларига ҳидоят сўраганларида, осмондан: “У сендан эмас, у онадан тарбия олган”, деган нидо келади. Аммо ғайринисоний бир муҳитда, ҳатто худодик даъвосини қилган Фиръавннинг оиласида бўлгуси пайғамбарни ҳам аёл тарбия қилди. Осиё намиз ниҳоятда бир тамкинлик билан жаҳолат ичида маърифатни, яъни, Фиръавн хонадониди Мусони, алайҳиссалом, вояга етказдилар. Нега энди бугунги оналаримиз ҳазрати Осиё каби улуг зотлардан ўртак олишмайди? Уларга нима етишмаяпти?

Оналарни булоққа ўхшатишади. Булоқдан инсонлар чанқоғини қондиради. Аммо маънавиятсиз аёл боласига қандай тарбия бериши мумкин? Олдинлари диний нашрлар деярли йўқ эди. Ҳозир китоб расталарида дунёвий асарлар қаторида диний китоблар ҳам сотиляпти. Оналаримиз бу китобларни аввал ўзлари ўқиб, сўнгра оила даврасида таблиғ қилиб боришса, иншааллоҳ, минг ракат нафл намоз ўқигандан афзалроқ ажру савобга эга бўлишади.

Деярли барча хонадонда қатор-қатор мебеллар, турли хил жиҳозлар бор. Лекин бирорта хонадонда махсус маънавият хонаси бўлмаса керак. Ҳатто ойлаб, йиллаб битта китоб ўқимайдиган оилаларимиз бор. Ҳар

бир оилада дарсхоналар бўлиб, уларда ҳар куни китобхонлик қилинса, кўп яхши бўлар эди.

— Бугун аксар ёшлар динимизнинг моҳиятини тўлиқ тушуниб етмаётганга ўхшайди. Бунга сабаблардан бири балки, сиз айтаётгандек, оилада китоб ўқишга эътибор ҳаддан ташқари сусайиб кетгандир. Мана, сиз талабаларга ҳам дарс бера-

Ким ҳадис ўрганса, ҳужжати кучли бўлади. Ким ҳисоб ўрганса, фикри ёрқинлашади; ким ажойиб нарсаларни ўрганса, юмшоқ табиатли бўлади; ким нафсини тақводор қилолмаса, илм унга фойда бермайди.

— Илмсизликнинг яна бир таҳликали оқибати сифатида баъзи мусулмон фарзандлари динимизга бутунлай зид бўлган

кўрсалар, уни йўл қилиб оладиган кимсаларни Ўз оят-мўъжизаларимиздан буриб юборамиз. (Яъни, англаб етмайдиган қилиб, ўзлари билан ўзларини овозра қилиб қўямиз.) Бунга сабабларнинг бизнинг оятларимизни ёлгон деганлари ва шу оятлардан гофил бўлганларидир” (мазмун).

— Сиз имомлик қилаётган масжидда “Ҳидоят” журнаlining

ДУНЁНИ ҲАМ БИЛАДИ

имом-хатиби Мирзаниёз Ҳомидзода билан суҳбат

сиз, устозсиз. Бу ҳақда нима-лар дея оласиз?

— Афсуски, бугун нафақат ёшлар, балки аксар ёши улў кишилар ҳам динимизни яхши билишмайди, ҳукмларини, йўл-йўриқларини жуда тор тушунишади. Натижада, Аллоҳ таоло Қуръони каримда қатъий буюрган бир фарзни, масалан, илм олишни ўйлашмайди. Ҳолбуки, Жаноби Расули акрам, соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Динни билмоқчи бўлган ҳам, дунёни билмоқчи бўлган ҳам илм ўргансин”, дея марҳамат қилганлар.

Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, асирга тушган Ислom душманлари ичидан саводиларини ажратиб, озодлик эвазига ҳар бири ўнта мусулмоннинг хат-саводини чиқаришини шарт қилиб қўйганлари динимизда илм-маърифатга эътибор нақадар катта эканига ёрқин далилдир.

“Илм” деганда фақат диний ёки фақат дунёвий билимлар тушунилмайди. Мусулмон фарзандига диний илмлар билан бир қаторда дунёвий фанларни ўрганиш ҳам фарзидир. Бизнинг аҳли сунна вал жамоа ақидамизга кўра, эътиқодни бузмайдиган ҳар қандай илмни ўрганишга руҳсат берилган. Имом Шофеъий айтганларидек, ким Қуръонни ўрганса, қадри улў бўлади; ким фикҳни ўрганса, ҳурмати ошади.

урф-одатларга кўр-кўрона тақлид қилишади, баъзилари ҳатто ўзга ботил динларга эргашиб кетишяпти.

— Ислomда имон-эътиқод масаласи биринчи ўринда туради. Зеро, инсонни инсон қиладиган ҳам, аслида, имондир, Ислomдир. Чунки маънавиятли киши моддиятни ҳам ҳаққи билан тушунади, ҳалол йўл билан топади. Маънавиятсиз киши моддий дунёнинг ҳақиқатини тўғри билмагани учун, топшига топади, аммо ҳаловатини топмайди.

Энди динимизга зид урф-одатларга кўр-кўрона тақлид хусусига келсак, уламоларимиз айтганларки, ҳар бир гуноҳнинг тавбаси бор, яъни, гуноҳ иш қилган киши астойдил тавба қилса, Аллоҳ таоло уни кечиради.

Ислom тақлид эмас, таҳлил динидир, шунинг учун ҳар бир амалнинг оқибатини билиб, риоя қилишни талаб этади. Ислomнинг асл моҳиятини англаган кишининг бошқа нарсаларга эҳтиёжи қолмайди.

Ушбу оятни каримада келган таҳдид доирасига тушиб қолишдан Аллоҳ субҳонаҳу ва тало сақласин: “Энди ерда ноҳақ кибру ҳаво қилиб юрадиган, агар барча оят-мўъжизаларни кўрсалар ҳам, уларга имон келтирмайдиган, тўғри, ҳақ йўлни кўрсалар, уни йўл қилиб олмайдиган, агар залолатли нотўғри йўлни

мухлислари кўплиги бизни қувонтиради, албатта. Суҳбатимиз сўнгиде журнал ҳақида фикр-мулоҳазаларингизни билдирсангиз.

— Авваламбор, Аллоҳ таолодан “Ҳидоят” учун давомийлик сўраймиз. Қолаверса, ҳар бир мўмин-мусулмоннинг хонадонига “Ҳидоят” кириб келишини истаймиз. Агар имомларимиз, масъул кишилар масжидлар орқали диний нашларимизни, хоҳ “Ҳидоят” бўлсин, хоҳ “Ислom нури”, тарғиб-ташвиқ қилиб, жамоатни таништириб боришса, кўп яхши иш бўлар эди.

Бугунги кунда “Ҳидоят” халқимизнинг маънавий дардларига малҳам бўлмоқда. Шунинг учун қавмимиз журнаlining ҳар бир сонини интизорлик билан кутишади. Институтлардан бирида дарс берувчи киши келиб, оиласида қизлар тарбияси билан боғлиқ бир муаммонинг ечимини “Ҳидоят” журналидан топганини севиноб гапирди. Ўша кундан бошлаб у аҳли оиласини “Ҳидоят” билан доимий равишда ошно қилиб боришга аҳд қилибди. Бу ҳам бир яхши натижа. Келгуси ишларингизда Аллоҳ мадакор бўлсин. Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳи ва барокатуҳ.

Маҳмуд МАЪМУРЖОН

ўғли ёзиб олди.

«Аллоҳ имон келтирган зотлар учун (ва улар ўзлари ҳақиқий мўмин бўлсалар, яқин одамларнинг кофир ҳолда қолиши уларга зиён қилмаслиги) ҳақида **Фиръавннинг аёлини мисол келтирди, ўшанда** (яъни, Фиръавн у аёлнинг Мусога, алайҳиссалом, имон келтирганини билиб қолиб, азоблаган чоғида) у: **«Парвардигорим, Ўзинг мен учун ҳузурингда — жаннатда бир уй бино қилгин, менга Фиръавн ва унинг қилмишидан нажот бергин ва менга бу кофир қавмдан нажот бергин»**, деди (Таҳрим, 11, мазмуни).

Аллоҳ таоло ушбу оятда барча мусулмонларга ибрат тарзида Фиръавннинг аёли Осиё бинти Мазоҳимни, розийаллоҳу анҳо, мисол қилиб келтиради. Бу мисол Аллоҳга итоат ва динда мустаҳкам бўлишга тарғиб, мўмин ва мўминаларга имон йўлида сабрли бўлишга чақириқдир. Ибн Касир ва Қуртубийнинг тафсирида баён қилинишича, Мусо, алайҳиссалом, ва акалари Ҳоруннинг Фиръавн сеҳргарлари билан бўлган беллашувларида имон куфр устидан ғалаба қилади. Бундан хабар топган Фиръавннинг хотини Осиё, розийаллоҳу анҳо: «Мусо ва Ҳоруннинг Роббига имон келтирдим», дейди. Фиръавн ғазабланиб, уни ўлдиришга амр этади. Ўша даврда Фиръавн худодик даввосини қилиб: «Мен сизларнинг Улуғ Роббингизман», дер эди. У Мусо ва Ҳоруннинг динига имон келтирган хотинини ҳузурига чақириб: «Мендан бошқа ҳам Роббинг борми?» деб сўрайди. Осиё, розийаллоҳу анҳо: «Ҳа, у менинг Роббим, сенинг Роббинг ва барча нарсанинг Робби Аллоҳдир, мен Унга ибодат қиламан», деб дадил жавоб беради. Шунда Фиръавн аскарларига буюриб, хотинининг қўл-оёқларига қозиқлар қоқтиради.

Куёш жазирамаси остига қўйиб азоблайди. Устиларидан улкан тошни бостириб қийнайди. Шу билан Аллоҳга бўлган имонидан қайтаришга уринади. Лекин Осиё, розийаллоҳу анҳо, имонидан асло қайтмайди.

Фиръавн азоблашдан чарчаб, саройига кетганида, Осиёнинг олдида муаккил фаришталар ҳозир бўлишар ва «Роббим Аллоҳдир» дегани учунгина мазлум бўлаётган муслимага оф-

ганида, унинг покиза руҳи аллақачон жаннат сари олиб чиқиб кетилган эди. Улкан тош жонсиз жасад устига тушади. **«Бунга** (яъни, Аллоҳ мўминларга ёрдам беришига, кофирларни эса ҳалок қилишига) **сабаб, Аллоҳ имон келтирганларнинг дўсти-ҳомийи экани, кофирлар учун эса ҳеч қандай ҳомий йўқ эканидир»** (Муҳаммад, 11, мазмуни).

Ибн Аббосдан, розийаллоҳу анҳо, ривоят қилинган ҳадисда шундай марҳамат қилинади: «Пайғамбаримиз бир куни ерга тўртта чизиқ чиздилар ва: «Бу нима, биласизларми?» деб сўрадилар. Саҳобалар: «Аллоҳ ва расули билгувчироқ», деб жавоб беришди. Пайғамбаримиз: «Булар жаннатнинг энг афзал аёллари — Ҳадича бинти Ҳувайлид, Фотима бинти Муҳаммад, Марям бинти Имрон ва Фиръавннинг хотини Осиё бинти Мазоҳимдир», деб жавоб бердилар» (Имом Аҳмад ривояти).

Ибн Касир «Ал-бидаятау ван-ниҳайа» китобида ушбу ҳадисни зикр қилиб: «Осиё онамиз жаннатда пайғамбаримиз Муҳаммаднинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, аёлларидан бири бўладилар», деб қуйидаги оятни келтиради: **«... унга сизлардан яхшироқ жуфтларни — муслима, мўмина** (Аллоҳ ва Унинг пайғамбарига) **итоат этгувчи, тавба-тазарруъ қилгучи, обида** (мудом Аллоҳнинг йўлида) **кетгувчи жувон ва қизларни алмаштириб берур»** (Таҳрим, 5, мазмуни).

Осиё онамизнинг, розийаллоҳу анҳо, ҳаётлари барча мўмин ва мўминаларга юксак ибратдир.

Бобур ЖАББОР
тайёрлади

ЖАННАТДАГИ ҚАСР БЕКАСИ

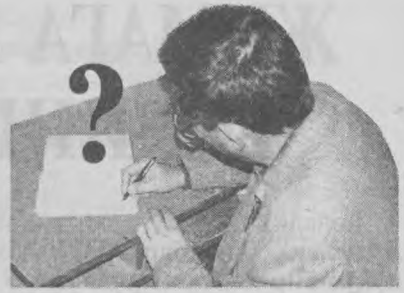
тоб жазирамасидан соя қилиб туришар эди. Осиё, розийаллоҳу анҳо, азобланар экан, Аллоҳга дуо қилади: **«Парвардигорим, Ўзинг мен учун ҳузурингда — жаннатда бир уй бино қилгин, менга Фиръавн ва унинг қилмишидан нажот бергин ва менга бу кофир қавмдан нажот бергин»**.

Уламолар шу дуо хусусида бундай дейдилар: «Осиё уйни ихтиёр қилишдан олдин кўшнини ихтиёр этди». Бу кўшни Аллоҳдир. Аллоҳ таоло бу дуони ижобат қилди. Осиё, розийаллоҳу анҳо, осмонга қараб, шу онда, самода, жаннатда ўзига бино қилинаётган қасрни кўрди. Қаср дуру гавҳарлардан эди. Бу манзарани кўриб, хотиржам бўлди ва азобларни унутиб, табассум қилди. Бу ҳодиса Фиръавн ва сарой аъёнлари кўз ўнгида содир бўлди. Аъёнларининг ҳайратини кўрган Фиръавн ғазабланди. Сўнгра: «Унинг жиннилигига ажабланыпсизларми? Мен уни азоблаяпман, у эса куляпти?» деб қичқириб, хотинини тезроқ ўлдиришга буйруқ беради. Фиръавн одамлари Осиёнинг, розийаллоҳу анҳо, устига тошни қулатиш-

Бир саволим бор

Фиқҳ китобларида намоздаги вожиблардан бири тумонийа деб ёзилганини ўқидим. “Тумонийа” нима эканини тушунтириб берсангиз.

Олимжон ИБРОҲИМОВ,
Тўрақўрғон

Жавоб: Намознинг руку ва сажда ҳолатларида тана аъзоларининг тўла қарорланиши «тумонийа» дейилади. Тумонийа вожибдир. Пайғамбаримизнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, намозни шошиб ўқиган аъробийга: “Намозингни қайта ўқи. Энг ўғри одам намознинг руку ва сужудини шошиб, чала адо қилган кишидир”, маъносида танбеҳ берганлари ворид бўлган («Ҳадийятус суълук»).

Баъзи кишилар ҳақида одамларнинг: “Фалончи жаннатий инсон...”, деб гапирганларини (ёки дўзахий деб сўкканларини) эшитамиз. Шундай дейиш тўғрими?

Муҳаммадаййуб
АДҲАМЖОНОВ,
Қўқон

Таҳоратда ювиладиган аъзоларда яра ёки касаллик бўлганида қандай таҳорат олинади?

Музаффар ТУРҒУНОВ,
Бувайда

Жавоб: Таҳоратда ювиладиган аъзоларининг бирида яра ёки касаллик бўлганида, иссиқ сув билан ҳам ювиш кишининг соғлиғига зарарли бўлса, ювилмайди, балки ҳўл қўл билан устига масҳ тортилади. Агар масҳ тортиш ҳам зарар етказадиган бўлса, бу амал ҳам тарк этилади. Агар бундай касаллик таҳоратда (ғуслда) ювиладиган аъзоларнинг кўп қисмини қамраб олган бўлса, таҳорат ёки ғусл ўрнига таяммум қилинади («Diyana», 148).

Жавоб: Бундай дейиш нотўғри. Биз пайғамбарларни, алайҳимуссалом, ва пайғамбарлар жаннатий деб башорат қилган мўмин одамларнигина жаннатийлар дея оламиз холос (Имоми Аъзам, «Ал-Ғалим вал мутааллим»).

Кузатишимча, овқатланиш олдидан қўллар ювилгач, баъзилар сочиққа артади, баъзилар артмайди. Қайси бири тўғри?

Шунга аниқлик киритсангиз.

Яхшибой ҲУСАНОВ,
Қўшқўпир

Баъзида бўғозлиги билинмаган мол ё қўй сўйилганида, ичидан жуссаси тўла шакланган бузоқ ёки қўзичоқ чиқади. Ана шундай бузоқ ё қўзичоқнинг гўштини ейиш ҳалол бўладими?

Асрор АҲМЕДОВ,
Ургут

Жавоб: “Хизона” китобида баён қилинишича, овқатланишдан олдин қўллар ювилганида, ювилганлик асарини кеткизмаслик учун сочиққа артилмагани яхши. (Бу тиббий нуқтаи назардан ҳам тўғридир. Чунки қўллар ювилганида тук остиларидаги микроблар тушиб кетади. Кўплар фойдаланган сочиққа артилса, дарҳақиқат, ювилганлик асари қолмайди.)

Овқатлангандан сўнг, қўллар ювилгач, таомнинг асарини буткул кетказиш учун қўллар сочиққа артилади.

Жавоб: Сўйилган ҳайвоннинг ичидан чиққан боласи тўла шакланган бўлса ҳам, агар ўлик чиқса, унинг гўштини еб бўлмайди («Ҳадийятус суълук»).

Муҳаммад ШАРИФ ЖУМАН
тайёрлади.

ЖУМАГА БИР БОРИНГ...

Болаликнинг жўн, содда саволлари бўлади. Дўстим Ҳожиакбар билан осмонга тикилиб, нуқул бир нарса ҳақида ўйлаб ўйимизга етолмас эдик: «Бу самонинг, юлдузларнинг охири бормикан-а?! Бу чексизликнинг охири бўлмаса керак... Худонинг қудратига қойил-э...»

Гарчи Унинг мавжудлигини болаларча ҳис қилсак-да, Унинг ваҳдониятини тушуниб етолмас эдик.

Ўнинчи синфни битириб, Тошкент Давлат доришунослик институтига ўқишга кирдим. У ерда биология, одам анатомияси, кимё каби аниқ фанлар чуқур ўргатилар эди. Ўша йиллари фанда бирор ҳодисага диний тус бериш қатъийан тақиқланган эди. Бир куни физиология дарсида профессор-домлага савол ташладим: «Хужайрага юракдан импульс келади ва хужайра қисқаради. Ҳаракатнинг асоси шу. Айтинг-чи, хужайра нега қисқаради?» Домла бир зум ўйланди. Дарс жараёнида жавоб бермай, мавзуни бошқа ёққа бурди. Танаффусда хонасига чақириб: «Ука, бу Худонинг қудрати, У қисқаргин, деган, қисқаради. Бу ҳолат жон борлигини исботлайди», деди.

Худони танишга интилишим шу воқеадан бошланган бўлган бўлса, ажабмас. Яна бир мисол. Кимёда ўрин алмашиш ҳодисаси бор. Сувга ош тузи қўшсак, кислота ва ишқор ҳосил бўлиб, нейтралланиш реакцияси юз беради. Бир сонияда икки модданинг бирлашиб, учинчи моддага айланиши... Биласизми, булар фандаги энг оддий мисоллар... Аслида, бандасининг Аллоҳга имон келтириши учун шу оддий мисоллар ҳам кифоя қилиш зарур эди.

Илм-фанни қанчалик чуқур билсангиз, Аллоҳнинг ваҳдониятини шунча аниқ ҳис қила бошлайсиз. Унинг қудратига тасанно айтасиз.

Институтни битирдим. Дорихоналарда ишладим. Борган сайин динга қизиқишим ортди. Ниҳоят бир куни масжидга жума намози-га келдим. Имомнинг мавъизаси... Тумонат одамнинг ибодатда қоим туриши... маъсум Қуръон тиловати... ҳамма-ҳаммаси вужудимни жимирлатди. Гўё яшириниб ухлаб ётган ҳиссиётларимни уйғотиб юборди.

Ўшанда илк бор намоз ўқиганимни эсласам... Гўё Аллоҳ таоло фақат менга боқяпти. Боягина имом тасвирлаб берган дўзах ўти қаршимда. Ундан ўтолмай қолиш хавфи азоблайди. Қалбингиз кўрқувдан потирлайди. Худога йиғлаб ёлворасиз. Кўзларингиз йиғидан қизаради. Саждалан бош кўтаргингиз келмай қолади. Шундай огир пайтда Аллоҳ сизни эшитади, жаннат кўрки намоеън бўлиб, энтикиб кетасиз. Умид билан дуо қиласиз...

Масжид эшигидан қандай чиққанимни билмайман. Мисоли кушдай енгил, ўз огирлигимни ҳис қилмай, учиб кетаётгандай эдим гўё. Шундан сўнг яна... яна... кўп марта жумага бордим. Ибодат ҳаловати нима эканини сездим. Жума мени руҳан поклар эди.

Одам биринчи бор кўриб турган таомини татиб кўрмагунча, мазасини билмайди. Худди шу каби, ибодат лаззатини ҳам намоз ўқимагунча ҳис қилолмас экансиз.

Иш жараёнида исломий китобларни кўп мутолаа қилдим. Ҳатто Қуръони каримни ўқишни ўрганиб олдим. Ниҳоят, Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом институтига келдим. Дастлаб тайёрлов курсида, сўнгра сиртқи бўлимда ўқидим. Ҳозир эса, кундузги бўлимда таҳсил оляпман. Энди-энди намозни ўрганмоқчи бўлаётганларга: «Жумага боринг, жума сизни поклайди. У сизга ибодат лаззати нима эканини ўргатади», деб насиҳат қиламан. Кўча-кўйда одамларнинг: «Намоз ўқишим керак, лекин ўрганишга ҳеч вақтим етишмайди», қабилидаги сўзларини эшитиб қоламан. Уларга: «Ҳой биродар, сиз жумага бир боринг... Кейин етишмаган вақт ҳақида гаплашамиз», деб кўяман...

Ишонсангиз, бундайларнинг аксариятини кейинчалик тоат-ибодатда, масжидлардан покланиб, нурларга бурканиб чиқаётганини кўриб, қувондим. Қалблармиз зангини кетказиб, имон билан ҳидоятлаган Аллоҳ таолога ҳамду санолар бўлсин.

Ёқубжон ШАМСИЕВ,

“Сузуқ ота” масжидининг имом-хатиби

Ихтиёр РИЗО

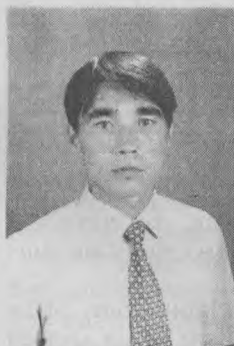
Кўзи очиқлардан олдин

Тез... Тез ортидан боринг!
 Ҳассасини ерга уриб кетяпти.
 Олдидаги тўнкага қоқилмасин,
 йўллардан ўтар-ўтмас,
 тўсиққа урилиб йиқилмасин...
 Қаранг, қадамларини санаяпти,
 нечанчи қадамида
 нима борлигини фарқляпти, англаяпти,
 ювош-ювош қадам ташляпти.
 Нечанчи қадамни
 ерга босиб, кутяпти...
 Кўзи очиқлардан олдин,
 ҳар нарсани сезиб боряпти...
 Отган одимларига қара,
 кўзлардан ҳам саррост,
 менимча, биз сўқир,
 у кўради... Бу рост...
 Боринг!.. Ортидан боринг!..
 Пиллапоялардан пастга тушыяпти,

бир қўлида ҳасса,
 иккинчиси билан деворга ёпишыяпти,
 пиллапояларни санаб-санаб
 майдонга яқинлашыяпти...
 Пастга тушыяпти...
 Шошилинг!..
 Ожиз бўлмасангиз, қўлидан тутинг!
 Кимлигингизни унутинг!..
 Хурсанд бўлади...
 Бу олижаноблигингиз
 умрбод эсида қолади!..
 Овозингизни эшитса, бас,
 номингизни дарҳол айтиб беради...
 Бу табиатнинг инъомими?
 Балки Аллоҳнинг
 раҳматидир бу?
 Балки бандасига берадиган
 дарди, азоби...
 Ёхуд кўзи очиқлар учун
 Аччиқ бир сабоқдир...
 У ёғи фақат
 Ўзига аён!..

Акмал ИКРОМОВ

Чегарасизлик

Хаёлим чегарасида бир бола ўтиради,
 нимадир деб қўл чўзади менга.
 Бепарво ўтаман,
 бир куни сариқ беш сўмлик чақани тутқаздим,
 эртаси яна жовдираб қаради,
 қарадим...
 «Осонмас, — деди у, — тиланиш.
 Ўзингизни қўйинг менинг ўрнимга
 берганингизни миннат қилманг,
 сиздан кўп берганлар қанча,
 истасангиз қайтариб бераман чақангизни».
 Чўнтагимда боримни бергим келди унга,
 Негадир унинг ўрнига қўйгим келмади ўзимни.

Хўроз ҳар саҳар қичқиради,
 ухлаб ётганларнинг қалбига
 кириб бормайди бу қичқариқ.
 Хўроз ҳар куни қайтарар шу амалини
 одам қайтармайди, одам дангаса,
 мўъжиза кутиб яшайди
 бебош одамлар.
 Эртаю кеч бойишни
 яхши яшашни ўйлайди улар...

Эй дил, не истайсан имондин ортиқ,
 Яхшилик истама ёмондин ортиқ.
 Ақл жиловини Ҳақ томонга бур,
 Узоқ юр шубҳаю гумондин ортиқ.

Баҳриддин ТУРҒУН

Тўртлик

Дилни шубҳалардан буткул озод эт,
 Тавба деб йиғлагин, қўнғилни шод эт.
 Оят ўқиб равшан айла руҳингни,
 Ўзни билай десанг, Аллоҳни ёд эт...

Нух*, алайҳиссалом, қавми кўп асрлардан буён бутларга сажда қилиб келар эди. Улар бут-санамларни илоҳ деб билишар, ҳар яхшиликни улардан умид қилишар эди. Бу бут-санамларни улар Вадд, Савоъ, Ягуус, Яъуук ва Наср* каби номлар билан атар эдилар.

Аллоҳ таоло бу қавмга Нухни, алайҳиссалом, пайгамбар қилиб юборди. У фасоҳатли, юксак ақлу заковатга эга ва юмшоқ табиатли инсон эди. Аллоҳ унга баҳс-мунозарада ўта сабр-тоқатли бўлиш, рад қилиб бўлмас далил ва ҳужжатлар билан суҳбатдошини ишонтира олиш фазилатини ҳам ато қилган эди.

**Муҳаммад Аҳмад ЖОДУ ал-МАВЛО,
Муҳаммад Абул Фазл ИБРОҲИМ,
Али Муҳаммад ал-БАЖОВИЙ,
Ас-Саид ШАҲҲОТА**

НУХ, АЛАЙҲИССАЛОМ, ҚИССАСИ

Абдуқаҳҳор ШОИҲИЙ таълими

Нух, алайҳиссалом, қавмини Аллоҳга имон келтиришга, Унинг Биру Бор зот эканини эътироф этишга даъват қила бошлади. У одамларни савобли ишларга тарғиб қилар, гуноҳкорларни Аллоҳнинг жазосидан огоҳлантирар эди. Аммо кўплар кар ва кўр одамдай ундан юз ўгиришди, такаббурлик қилишди. Нух, алайҳиссалом, ҳақ йўлига даъватни ширинсўзлик ва ҳалимлик билан давом эттирди ва зинҳор умидсизланмади.

Аммо шунча уринишларга қарамай, Аллоҳнинг борлиги ва бирлигига имон келтирганлар кўп бўлмади. Имонсизларнинг кўпи бой-бадавлат, обрў-эътиборли оилалардан эди. Улар Нухни, алайҳиссалом, менсимас, масҳара қилиб:

— Эй Нух, сен ҳам биз каби одам боласисан. Агар Аллоҳ бизларга пайгамбар юборишни истаганида, бирор фариштани юборар ва биз унга итоат этган бўлар эдик. Сен ўзингга эргашган одамларга бир қарагин. Уларнинг барчаси камбағал, ожиз, майда ҳунар эгаларидир. Улар оқил

ва фаросатли бўлганларида биздан олдин сенга эргашиб кетмас эдилар. Биз қавмнинг эътиборли ва ақли расо кишиларимиз. Шунинг учун биз сени алдамчи деб гумон қиламиз, — дейишди.

Уларнинг бундай жоҳилона сўзларига жавобан Нух, алайҳиссалом:

— Агар мен Аллоҳнинг фазлу инояти билан Унинг ҳақ пайгамбари эканимга қатъий далил ва ҳужжатлар келтирсам ҳам, сизлар улардан кўз юмасиз ва шубҳа-гумонга бериласиз. Шундай эмасми?! Сизлар қафтларингиз билан қуёшни тўсмоқчи, қўлларингиз билан юлдузларни беркитмоқчи бўласиз. Мен эса сизларни имон келтиришга мажбур қила олмайман, — деди. Улар:

— Эй Нух! Биз сенга мадаккор бўлишимизни хоҳласанг, сенга имон келтирган ўша зоти паст одамлардан воз кеч, уларни даргоҳингдан қув. Биз ундайлар билан бир сафда бўла олмаймиз, улар юрган йўлдан юролмаймиз. Шоҳу

гадони, бою камбағални тенг кўрадиган динга итоат қилолмаймиз, — дейишди.

Нух, алайҳиссалом, уларга шундай жавоб қилди:

— Мен даъват қилаётган дин барчага бирдир. Унинг назарида саводхон ҳам, оми ҳам, бадавлат ҳам, мискин ҳам тенгдир.

Нух, алайҳиссалом ва қавм киборлари ўртасидаги тортишув авжига чиқди. Бу ихтилоф уларни бир-бирларидан борган сари узоклаштирар эди. Охири киборлар:

— Эй Нух, биз кўп тортишдик. Бас, энди сен ростгўйлардан бўлсанг, бизга ваъда қилган азобни келтир, — дейишди. Нух, алайҳиссалом:

— Мен сизларни азоб билан жазолай олмайман. Мен ҳам сизлар каби бир инсонман. Фақат мен Аллоҳни яккаю ягона илоҳ деб биламан. Менинг бурчим нимага буюрилган бўлсам, ўшани сизларга етказиш, эзгулик савоб эканидан башорат бериш, ёмонлик жазога мустаҳиқ эканидан кўрқитишдир. Ҳар бир иш охир-оқибат Аллоҳнинг қўлидадир. У истаса, сизларни ҳидоятга бошлайди, истаса, ўз ҳузурига шошилтиради. Истаса, азобга гирифтор бўлишларингиз учун атайлаб бу дунёда кўпроқ маъсиятлар билан яшашингизга муҳлат бериб қўяди, — деди.

Нух, алайҳиссалом, пайгамбарларнинг ичиде энг кўп азиятларга дучор бўлганлардан бири эди. У қавми орасида 950 йил жабру ситамларга сабр қилган, таҳқиру истеҳзоларга бардош берган ҳолда яшади. Қавми имонга келмаганидан сўнг,

*Нухнинг, алайҳиссалом, номи Қуръонда 43 уринда зикр этилган. У ҳақдаги қисса Аъроф, Худ, Муъминун, Шуаро ва Қамар сураларида келади. Қуръонда унинг номи билан аталган Нух сураси ҳам бор.

*Муфассирлар: Нух, алайҳиссалом, қавми сиғинган бутларнинг номи аслида солиҳ кишиларнинг исмлари бўлган, одамлар уларни хотирлаб юриш, ҳурмат-эҳтиром кўрсатиш мақсадида ҳайкалларини ясаб, уларнинг турига қўйганлар, замонлар утиши билан асл тарих унутилиб, халқ уларга сиғина бошлаган, шундай қилиб, бутпарастлик дунёга келган, деб таъкидлашади (Муҳаммад Али ас-Собуний, "Пайгамбарлик ва пайгамбарлар").

Аллоҳга илтижо қилди, Ундан мадад сўради ва қавмини ҳидоятга бошлашини ўтинди. Шунда Аллоҳ таоло унга ваҳий нозил қилди:

“Сенга имон келтирган қавминдан ташқари уларнинг бирортаси ҳам зинҳор имонга келмайди. Уларнинг қилмишлари учун сен қайғурмагин!”

Нух, алайҳиссалом, Аллоҳнинг бу амрини эшитиб, бундан кейин ҳеч ким имонга келмаслиги ҳақидаги ваҳий барҳақ эканини англаб етгач, хитоб қилиб: **“Парвардигорим, ер юзида кофирлардан бирортасини ҳам қолдирмагин! Агар сен уларни қўйиб қўйсанг, улар сенинг бандаларингни йўлдан урадилар ва фиску фуҷур қилувчи ашаддий кофирдан бўлак фарзанд дунёга келтирмайдилар”**, деди.

Аллоҳ Нухнинг, алайҳиссалом, дуосини ижобат этди ва унга: **“Бизнинг кўрсатмаларимиз ва ваҳийимиз билан кема ясагин! Зулм қилганлар хусусида менга муурожаат қилмагин. Улар албатта гарқ қилингувчилардир”**, деб нидо қилди.

Нух кема яшаш учун шаҳар четидаги бир жойни танлади ва керакли бўлган тахта, ёғоч ва миҳ кабиларни ҳозирлаб, ишга киришиб кетди. Кибрли кимсалар яна Нухни, алайҳиссалом, мазах қилишди. Баъзилари:

— Эй Нух, кечагина пайғамбарман, Худонинг элчисиман, деб даъво қилаётган эдинг. Бугун эса дурадгор бўлиб қолибсан-ку! Ёки пайғамбарликни тарк этиб, дурадгорлик қилишни афзал кўрдингми? — деса, бошқалари:

— Денгиз-дарёлардан узоқда ясаётган кеманг қандай қилиб сувга тушади? Ёки уни сувгача судраб бориш учун ҳўкизларни тайёрлаб қўйганмисан? Ёки шамол уни кўтариб сувгача элиб қўядими? — деб устидан кула бошлашди.

Нух, алайҳиссалом, қавмининг масхараомуз ва истеҳзоли гапларига писанд қилмай:

— Сизлар бизнинг устимиздан кулсангиз, биз ҳам сизларнинг устингиздан, албатта, сизлар каби кулажакмиз. Кимга хор-зор қилувчи азоб келишини ва кимга доимий азоб тушишини яқин келажақда билажаксизлар, — деди.

Нух, алайҳиссалом, кема яшашни давом этдираверди. Кеманинг барча қисмларини йиғди ва эшакларини ўрнига қўйди. Ажойиб ва мустаҳкам бир кема бўй чўзди. Энди Нух, алайҳиссалом, Аллоҳнинг буйруғини кута бошлади. Ниҳоят унга: **“Бизнинг буйруғимиз келгач ва тўфон аломатлари зоҳир бўлгач, ҳар бир нарсадан бир жуфт-бир жуфт қилиб кемага ортиб ол”**, деган ваҳий келди.

Тўсатдан осмоннинг эшиклари очилиб, жала қуя бошлади. Ердаги булоқлардан сувлар вулқон каби отилиб чиқди. Нух, алайҳиссалом, имонли одамларни, ҳайвону набототлардан намуналарни кемага чиқарди. Аллоҳнинг изни билан кема тезда сув устига кўтарилди. Кофирлар сувга гарқ бўлди.

Нух, алайҳиссалом, кема устида туриб ўғли Канъонни кўриб қолди. Канъон отасини тарк этган ва унинг динидан юз ўгирган эди. У сув юзида ўлим билан тинмай олишар, тўлқинларга ғолиб келишга уринар, бирор тепаликка чиқиб олишга интилар эди. Нух ўғлига ачиниб, оталик меҳри жўш уриб, унга сўнг бора нидо қилди:

— Эй ўғлим! Аллоҳнинг қазою қадаридан қочяпсанми?! Бу ёққа кел, имон келтир ва кемага чиқ!

— Мени ўз ҳолимга қўй! Мен тоғдан паноҳ топажакман ва у мени сувдан асраб қолажак, — деди Канъон. Нух, алайҳиссалом, деди:

— Эй ўғлим! **“Бугун Аллоҳ раҳм қилган бандалардан бошқаларни Унинг ғазабидан қутқариб қоладиган ҳеч бир зот йўқ!”**

Катта тўлқин уларнинг орасини тўсиб қўйди. Нух, алайҳиссалом, Аллоҳга нола қилди: **“Парвардигорим! Ўғлим менинг аҳлимдан-ку. Сен мени ва аҳлимдан имон келтирганларни тўфондан қутқариб қолажакман, деб ваъда бергансан. Ваъданг ҳақлигига имоним комил. Сен ҳакамларнинг энг одилсан!”**

Аллоҳ Нухга, алайҳиссалом, ваҳий орқали хабар берди:

— Эй Нух! Ўғлинг сенинг аҳлингдан эмас. У кофирлардан бўлди. Имон келтирган, пайғамбарлигини тасдиқ қилган, даъватинга ижобат қилган мўминларгина аҳлингдандир. Сени рад этганлар, Аллоҳнинг сўзларини ёлғонга йўйганлар сенинг аҳлингдан эмаслар. Ундайлар, гарчи сенинг қариндошинг бўлсалар ҳам, шафоатингга лойиқ эмаслар.

Нух, алайҳиссалом, оталик туйғуси, меҳр-шафқати уни ҳақиқатдан тўсиб қолганини фаҳмлади. Нух, алайҳиссалом, Аллоҳга имон келтирганларни тўфондан қутқариб қолгани учун шукр қилди, Аллоҳдан мағфират сўраб, дуога қўл очди:

“Парвардигорим! Мен (ҳикматини) билмаган нарсани Сендан сўраб, гуноҳқор бўлиб қолишдан Ўз паноҳингда мени асрашингни илтижо қиламан. Агар сен мени мағфират қилмасанг ва менга раҳм қилмасанг, мен зиён кўргувчилардан бўлиб қоламан”.

Ота ва ўғил ўртасидаги шиддатли тўлқин ўғилни сувнинг қаърига тортиб кетди. Тўфон эса золим қавмини гарқ қилиб, вазифасини адо этиб бўлгач, тин олди. Қуёш чарақлаб, осмон очилиб кетди. Ер сувларни бағрига сингдирди. Нухнинг, алайҳиссалом, кемаси ал-Жудий тоғи тепасида қарор топди ва Нухга, алайҳиссалом:

— Сен ва қавмингдан сенга имон келтирганлар хотиржамлик билан ерга тушсинлар. Аллоҳнинг баракаси ва унинг инояти ер юзида сизларни сарафроз қилажак, — дея хуш хабар берилди.

Фозил ЗОХИД

УЗРХОҲИГАТ ГИРДОБИДА

Беайб Парвардигор. Банда эса қусурдан холи эмас. Хато ни тан олиш, айби учун узр сўраш мўминга хос хислат. Аллоҳ кечиримли Зот, холис тавбани қабул қилади. Шаръий ҳукмларга биноан инobatта олинадиган узрлар, берилган енгилликлар борки, улардан фойдаланиш жоиз, албатта.

Лекин айбини оқлашга баҳона-сабаб излашга одатланиш буни узр ўрнига қўйиш кишини яхши амаллардан тўсади. Дангасалик, ғайратсизлик натижасида ғанимат вақтни бой беришнинг оқибати пушаймондир.

Пайғамбаримиз, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, ҳадиси шарифларида: “Узр айтишга мажбур қилувчи ишларни камайтинглар!” деб буюрганлар. Бу даъват маъносига диққат қилинг: узр айтма демаяптилар, балки узр сўрашга мажбур қилувчи ишларни камайтир, демоқдалар. Биз-чи?

Эътироф қилиш керакки, биз узрга сабаб бўладиган ишларни камайтира олмаётимиз. Буни яхши аломат деб бўлмай-

ди. Хатолар такрорланиб, қусур ва камчиликлар урчиб-бола-лаб, шунинг баробарида узр ва афв сўраш ҳоллари кўпайиб бормоқда.

Муболаға деманг, узрхоҳлик гирдобиди қолгандаймиз. Хато қиламиз. Узр сўраймиз. Амал дафтарини узр сабаблари эмас, хайру савоблар бе-заши зарурлигини наҳотки фаромуш қилсак? Минг бир гуноҳга минг бир сабаб тайёр. Гуноҳдан сақланишга ирода, сабот етишмовчилигидан шундай бўлаётир. Ибодат қазо бўлса, тирикчилик ташвишлари, хизмат — машғулот ва бошқа баҳоналарни кўндаланг қиламиз. Бу бугунга ярар, эртага-чи?

Гуноҳ қилган кимса ўзини оқлаш учун баҳона излаши табиий ҳол, дейлик. Судланувчи дастак-далиллари, оқловчининг устамонлиги ёрдамида жазодан қутулиши мумкин. Ёмонликнинг зарраси ҳам жазосиз қолмайдиган маҳкамаи куброда унинг холи не кечади? Бу ҳақда ҳозир ўйлаш керак!

Ташбиҳ қўпол туялса ҳам айтаемиз: вужуд корхонасида

тўқилаётган баҳона керакли маҳсулот эмас, бозори касодга учраши аниқ, узр ҳам шундай. Тарозини босмайди, амал ўрнига ўтмайди.

Буни биламиз, узр айтиш-ни вожиб қиладиган ишларни камайтириш кераклиги ҳақида кўп гапирамиз. Сўзимиз билан ишимиз қовушмасачи. Масалан, ўзим ҳақимда гапирадиган бўлсам, амаллар адосида кам хизматман, куним узрга қолган вақтлар учраб туради.

Жума куни бир ошнам билан учрашиб қолдим.

— Намозда кўринмадингиз? — деди у менга савол назари билан қараб.

Дарҳол қўша узр қуйилиб келақолди:

— Маҳаллада маърака чиқиб қолди. Қолаверса, қарилик...

Жавобимдан кўнглимга ғашлик етди, ичимдан ўтганини ўзим билдим. Бир ноёб нарсамни йўқотгандайман. Ўзимга ўзим савол бераман: Маъракага жума намозидан сўнг борсанг бўлмасмиди? Қарилик эмиш. Тўй деганда йўлга ярадинг. Гоҳида яёв юриб, бозор-

га борган вақтларинг бор. Мас-жид бозордан кўра яқинроқ-ку. Бир қарасам, ёлгон сўзламадим. Узрим асослидек. Лекин, бу баҳона менинг фойдамгами? Кимнинг олдида ўзимни оқламоқчиман? Жамоат савобидан қолдим. Узр зиёнимга хизмат қилди. Хатоимга иқрорман, кечир, Худойим.

Кўп нарсани эсладим. Узр-сиз қазо қилган фарз-вожибла-рим озмиди! Тавба-тазарру вақти етмадими? Муқаддас китобдаги битикларни хотирлайман: **“Эй имон келтирганлар! Жума кундаги намоз учун азон ўқилган вақт дарҳол Аллоҳни зикр этишга шошилинг”** (Жума, 9, мазмуни).

Шундай бир шарофатли ибодатдан четда қолиб, узрни ўртага солганимга азият чекмай бўладими? Асло! Аллоҳ тавфиқ бериб тоат-ибодатни холис ва тўқис қойим этишни насиб қилсин, жамоатнинг савобидан бебахра қолдирмасин.

Бошқа вақтларда ҳам жамоат билан бирга бўлиш, маърака-мажолисда қатнашиш одамгарчилик тақозоси, айна вақтда манфаатли эканлиги шубҳасиз. “Кўнгил кўнгилдан сув ичар” деганларидек, маъракада ҳам керакли, ибратли сўзларни эшитасан, Маънавиятга доир суҳбатлардан, ҳикматлардан имонга қувват етади, руҳ ором олади. Бўлар-бўлмас сабабни баҳона қилиб, ўзини жамоатдан четга тортган киши бу неъматдан қуруқ қолади.

Одамларнинг билим даражаси, фаҳм-идроки тафовутли. Даврларда баъзан ноўрин сўзлар, хато фикрлар ҳам айтилиши мумкин. Бундай ҳолларда адашгани тўғри йўлга солиш, хатони тузатиб қўйиш вожиб бўлади. Жамоат орасида

шундай салоҳиятли киши топилади.

Мавзуга алоқадор бир мисол. Биродарларимиздан бири савдогар қўшнисини ўзига яқин олиб, савол беради. У мусулмончилик шартларини билар экан-у, амалга навбат келганда узрини айтар экан:

— Кўнглимизда бор, ақаси, вақти билан ҳаммасини ўрнига қўямиз. Ҳозир эса... шароит, имкон бўлмаётир. Кун бўйи дўкндамиз. Савдо, ғала-ғовур. Бошни қашишга ҳам қўл тегмайди.

— Қўл тегмаса, бошни қашимаслик мумкин. Лекин, фарз-ни қазо қилиш яхши эмас. Савдонинг каттаси, ғала-ғовур олдимизда. Ҳашр майдонида бошга тушадиган савдоларни айтаётирман...

Қисқагина амри маъруф савдогар йигитга қаттиқ таъсир қилди. Қалби нурланиб, ичидаги муз эригандай бўлди.

— Раҳмат, ака. Мени қайтардингиз. Ёниб турган ўтнинг олдида...

Бу қадар тез таъсирланишни кўрмаган эдим. Ҳайратландим, унинг ҳидоят топган бўлишини чин кўнгилдан истадим.

Энди бир бойвачча билан бўлган воқеани айтиб берай. Яқин оғайниларидан бири унга таъна қилиб, нисобга етган молидан закот чиқармаганлигини юзига солди. Мағрур бойвачча аввалига оғир олди, кейин мақтанишга ўтди!

— Закот дедингми? Ортиғи билан чиқиб турибди.

Дастурхонимиз очик. Суннат тўйида икки хўкиз сўйган ким бор? Сарполарни айтмайсанми, юз чопон, беш юз қўйлак. Артистларнинг хизмати милёнга тушди. Яқинда юбилей, қирқ ёшимизни ўтказамиз...

Оғайниси инсофли экан,

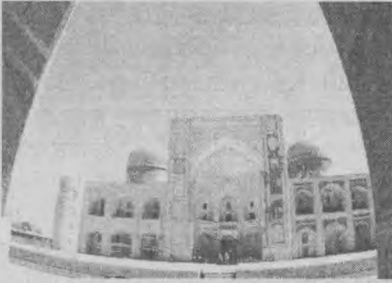
маҳобат, мақтанчоқлик учун дўстини изза қилишдан ўзини тийди. Қўлтиғидан бир китобча чиқариб, бойваччага узатди:

— Ма, оғайни. Бу “Закотнома” китоби, ўқи, закот нима-лигини билаб оласан. Ҳалиги айтганларинг, чиқимлар қанчалик катта бўлмасин, закотга ўтмайди. Сутнинг суви улар...

— Тушунмадим, сутнинг суви. Ҳазиллашяпсан, шекилли. Э, оғайни, китоб ўқишга вақт борми. Лекин, бу китобни албатта ўқийман. Тадбиркорликни чидаганга чиқарган. Баъзан овқат ейишга ҳам вақт топилмайди.

Ўйлаб қолдим. Китоб ўқишга вақти йўқ экан. Ҳатто овқатланишга ҳам. Қайси бири муҳимроқ? Иккиси ҳам. Бири баданга, иккисиси руҳга озиқ. Овқат емаслик бир ёки икки маҳал бўлар. Сўнг қазоси учун ҳам тўйиб еса бўлаверади. Лекин, китоб ўқимаслик доимий одат бўлса, бундан ёмони йўқ. Бойлиги қанча кўп бўлмасин, у қашшоқ, маънавий қашшоқ. Узри эса ўринсиз. Китоб ўқиш нон ейиш каби ҳаётий эҳтиёжга айланса, вақт йўқлиги ҳақидаги узрга ўрин қолмайди.

Каминанинг илтимоси: юқорида айтилганлардан зинҳор бирёқлама хулоса чиқарманг. Айб борки, узр айтиш, афв сўраш ҳам жоиз, ҳам зарурат. Мақсад — айблар, хатолар қаймайсин. Тоқатдан ташқари ишларга буюрилмаганмиз. Ялқовлик, саркашлик қилиб, ғаниматни қўлдан чиқармайлик. Ихлос керак, ғайрат-шижоат керак. Шунда амалларимиз хирмони баракали бўлади. Тарозини босади. Узрхоҳликка одатланишнинг зарари ҳақидаги сўзларда саҳву хатога кетган бўлсам, маъзур тутинг, азизлар.

Абдумутталиб ЗОМИНИЙ

АЛЛОҲ ЭҲСОН ҚИЛУВЧИЛАРНИ СЕВАДИ

1983 йил. Бухоро Мир Араб мадрасасида дарс бериб юрган кезларимиз. Тут пишиғи замони эди. Бир кунни хужрамиз эшиги тақиллади. Эндигина нон ушатиб, чой қуймоқчи бўлиб турган Абдумўмин ака "Кираверсинлар" дея эшикка юзланди.

Аввал ўроғлик каттакон сават кўринди, орқасидан кувноқ чехрали бир одам:

— Ассалому алайкум, — деб кириб келди. — Кечирасизлар, — деб саватни очди.

Не кўз билан кўрайликки, оппоқ марварид тутлар саватда тоғдек уйилган ҳолда кўзларни қамаштириб турар эди. Хонтахта устидан бошқа овқатлар олинди.

— Каромат қилдингиз, — деди Иззатуллоҳ домла икки кунки тут егимиз келиб юганимизга ишора қилиб.

— Марҳамат, марҳамат, — деб меҳмонни тўрга ўтказдик.

— Илмларингизга Аллоҳ баракот берсин. Энди ҳайрон бўлмасдан, бу тутдан олаверинглар, мен сизларга бир ҳикоя айтиб бераман, — деди ёқимли жилмайиб сахий меҳмон бухороча шева билан, — Мен шаҳар чеккасида яшайман. Мевали боғим бор. Ҳар бир мева пишганида аввало мадраса мударрисларини, талабаларини йўқлаб, уларга едириб, дуоларини оламан, сўнг бозорга элтаман. Мен дуо гадосиман. Дуонинг лаззатини тотиб кўрганман. Ўн икки йил аввал раҳматли Шаҳобиддин қори ака ушбу мадрасада мудир эдилар. Кўп нуруний авлиёсифат одам эдилар. Бир кунни бир сават мева олиб, хузурларига кирдим. У киши овозлари ёқимли қори, доно фақих,

нуруний зот эдилар. Саватни қўйиб, меҳрим тошди. "Эй Парвардигор, шундай ҳам азиз банданг бўладими?! Аллоҳим, хотиним ўғил туғсин-да, отини "Шаҳобиддин" қўй. Мана шу банданг каби олиму фозил бўлсин", дея ичимда илтижо қилар эдим.

— Ҳазрат, ҳазрат, — дедилар Шаҳобиддин қори ака, — кўп овора бўлибсиз.

— Овораси йўқ.

— Ҳой, қани ўтиринг, қўлингизни очинг: Бисмиллаҳир роҳманир роҳим. Эй Аллоҳ, мана шу банданг сенинг йўлингда бизни зиёрат қилиб келибди. Албатта, сен беҳожатсан. Бизлар Сенга ҳожатмандмиз! Бу бандангнинг зиёратини қабул этиб, сендан сўраб-турган қалбидаги муродини ҳосил айла! Омин, йа Роббал ғаламийн!

— Омин, — дедим хурсандликдан кўзимга ёш олиб, бошқа сўз тилимга келмади.

Бир қанча муддат ўтди. Хотинимнинг кўз ёрийдиган маҳалда туғруқхонага олиб бордим.

— Эртага келинг, — дейишди, ҳамширалар, — эгизакка ўхшайди...

Уйга қайтар эканман, ўйланман: "Биттасига-ку Шаҳобиддин исми нақд, иккинчисига нима деб от қўйсам экан?.."

Эрталаб туғруқхонага келсам, доя, ҳамшира қизлар:

— Суюнчи беринг, иккита қиз кўрдингиз! — дея олдимга чиқишди.

— Йў-ўқ. Ҳазиллашманглар, иккаласи ҳам ўғил бўлиши керак, — дедим мен ишонч билан.

— Қаёқдан биласиз?

— Буюртма берганман, — деб кулдим.

— Ҳа, билар экансиз-да, иккови-ям ўғил, — деб тан олишди қизлар.

Исм қўйиб, гувоҳнома олиш учун туман ЗАГС бўлимига бордим. Олифта кийинган ўттиз ёшлардаги бир йигит котиб экан.

— Эгизак ўғилли бўлдим. "Шаҳобиддин" ва "Шарофиддин" деб исм қўйиб, гувоҳнома ёзиб берсангиз.

— Эй ака, "дин" деган сўз эскир-

ган. Биз янги замонда яшайпмиз. "Шаҳоб", "Шароф" деб ёзиб қўяқоламиз, — деб ақл ўргатди котиб.

Мен норизо бўлдим:

— Укажон, мен отасиман. Ном танлаш менинг ихтиёримда.

— Кечирасиз, каттакондан сўрай-чи, биз ҳам мусулмонмиз, аммо ишдан кетгимиз ҳам йўқ-да, — деб ўзини оқлади котиб телефон рақамини терар экан.

Юқоридан рухсат бўлди, шекилли, юзи ёришиб, менга юзланди:

— Мана, ака, масалангиз ҳам ҳал бўлди.

— Яхшиям каттанг бор экан. Диндан бунча кўрқмасанг? Мана шу амал курсиси деб диндан воз кечасанми, укам? Хўш, эртага шундай кун келадики, нафақат курсингдан, балки устингдаги кийимингдан ҳам айриласан-да, яланғоч бориб, гўрга кирасан. Аллоҳ ҳузурида ҳисоб-ки-тоб бор. Ўша кунда кимга телефон қиласан, укам? Худодан кўрққин, диндан безмагин!

Шаҳобиддин полвон соғлом ўса бошлади. Шарофиддин эса йиғлоқи, яхши эммайди, нимжон эди. Мана шу мадрасада наманганлик бир домла ўқир эди, ёши ўттизларда, хотини билан бирга келишган, ижарада туришар, аммо бефарзанд эдилар. Бизнинг оила билан яхши таниш, бир-биримизга сирдош эдик.

— Ака, — деди бир кун дардимни эшитиб. — Шу Шарофиддин ўғлингизни бизга беринг, эр-хотин фарзанд қилиб оламыз.

— Майли, — дедим кўнгилда раҳм-шафқат билан.

Эр-хотин Шарофиддин ўғлимни олиб кетишди. Ўз ота-онасининг кўлида нимжон ўсаётган бола беғоналар уйида соғлом бўлди, тўлишди. Ҳозир ўн икки ёшга кирган. Қуръони каримни ёд олди. Гоҳо уйимга келса, ўн-ўн икки нафар дўстлари — қори болалар билан келади. Олимлар, фозиллардан дўстим кўпайди. Хуллас, бу неъматлар Аллоҳнинг азиз бандаси Шаҳобиддин домланинг дуолари баракотидан дейман ўзимча...

Биз саватдаги тутни ҳовучлаб-ҳовучлаб ер эдик. Назаримда марвариддай тут мазасидан ҳам, бу мухлис одамнинг ихлосидан ҳам қалбларимиз қувончга тўлган эди...

Меърож кечасида Ҳазрати Пайғамбар, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, минганлари ривоят этилган уловнинг номи Буроқдир. Бу ном “порламоқ, чақмоқ чақиш” маъносидаги арабча “барқ” сўзидан олинган бўлиб, рангининг соф ва порлоқлиги ёхуд жуда тез ҳаракатланиш сабабли шундай номланган (“Лисонул араб”).

Ал-Исро сурасининг илк оятида, Аллоҳ таоло бир кечанда Ҳазрати Муҳаммадни, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Масжидул Ҳаромдан Масжидул Ақсога сайр қилдирганлиги билдирилган. Аммо бу ояти каримада сафарнинг Буроқда амалга оширилганига доир ишоратлар йўқ. Ушбу мавзу билан алоқадор ҳадислардаги муфассал маълумотларга кўра, Ҳазрати Муҳаммад, соллаллоҳу алайҳи ва саллам,

Масжидул Ақсога борганларидан сўнг у ердан самога кўтарилганлар. Жаброил, алайҳиссалом, ҳам ул зотга ҳамроҳлик қилган. Ислом манбаларида “исро” ва “меърож” деб номланган бу тунги сафар, ҳадисларда билдирилишича, Буроқ номли улов билан амалга оширилган. Манбалардан бу уловнинг оқ рангли ва фавқулодда тез суръатли экани, шаклан хачир билан эшак ўрталигидаги бир ҳайвон экани маълум бўлади. Исро воқеасига оид бир қатор ҳадисларда Буроқнинг узун қулоқлари (*Ибн Ҳишом, I*) ва сонларига ёндош икки қаноти борлиги, бу қанотлари ёрдамида нигоҳ етганча масофани бир одимда босиб ўтиши ҳақида қайд этилган. Баъзи манбаларда айтилишича, Ҳазрати Пайғамбар, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Буроққа яқинлашиб, минмоқчи бўлганларида у безовта бўлади, аммо Жаброил, алайҳиссалом, унга шу пайтгача ташиган кишилар ичида энг фазилатлиси минмоқчи эканини эслатганида, Буроқ уялганидан терга ботиб кетади (*Ибн Ҳишом, I; Ибн Саъд, I*).

Яна ҳадисларда келишича, Ҳазрати Пайғамбар, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Жаб-

роил, алайҳиссалом, билан бирга Масжидул Ақсога боргач, пастга тушадилар. Жаброил Буроқни олдинги жойига олиб бориб боғлайди, Расули Акрам эса, у ерда йиғилган пайғамбарлар жамоасига имом бўлиб, намоз ўқийдилар. Жаброилнинг, алайҳиссалом, Расулulloҳу, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, билан биргаликда Бу-

роққа минган-минмаганлиги ихтилофлидир. Ҳоким “Ал-Мустадрок”ида Абу Ҳамза Маймун ал-Аъвордан ривоят этилган ҳадисга асосланиб, Ҳазрати Пайғамбарга, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Буроқ келтирилганида Жаброилнинг, алайҳиссалом, ҳам орқага мингашгани ҳақида ёзилган.

Ислом адабиётларида меърож Ҳазрати Пайғамбарга, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, хос бир мўъжиза экани билдирилади.

Буроқ воқеаси ҳам меърож асносида вужудга келгани учун ғайритабиий ҳодисалардан бири сифатида қабул этилиши лозим. Тажриба ва моддият дунёсидан ташқарида зоҳир бўлган бир қанча воқеаларни табиатда мавжуд қонуниятлар билан таққослаб бўлмайди.

Буроқ Расули Акрамдан бошқа яна бир қанча пайғамбарларга ҳам хизмат қилган. Табарий нақл этган ривоятда Ҳазрати Иброҳим, алайҳиссалом, Каъбанинг зиёратига бу уловни миниб борганлари ва шу сабабли Буроқ “Иброҳимнинг улови” (*даббату Иброҳим*) деб номлангани ҳам айtilган (“Тафсири”, XV, 5, 10). Хусусан, қиёмат куни пайғамбарларга маҳшар майдонига йиғилган умматларига етишишлари учун улов берилиши, Солиҳ пайғамбар, алайҳиссалом, туяларига, Ҳазрати Муҳаммад, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, эса қизлари Фотима билан бирга Буроққа минишлари ва ўша кунда Буроқ фақат Расули Акрамга, алайҳиссалом, хизмат қилиши ҳақида ривоятлар ҳам бор.

“Islam ansiklopedisi” II жилдидан

Маҳмуд МАҲКАМ

тайёрлади.

МАСИҲ ДАЖЖОЛ

(Давоми. Боиланиши ўтган сонларда)

Дажжолга қарши чиқувчи йигит

Абу Саид ал-Худрий, розийаллоҳу анҳу, Расулulloҳнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, бундай деганларини ривоят этади:

“Дажжол чиққанида мўминлардан бир киши унга қарши йўл олади. Дажжолнинг қуролланган одамлари билан тўқнашади. Улар мўминдан:

— Қаерга кетяпсан? — деб сўрашади.

— Шу чиққан кишининг олдига, — дейди у.

— Раббимизга (Дажжолга) ишонмайсанми?

— Раббимиз ўзини панага олиб, кейин чиқадиган зот эмас.

— Уни ўлдириңлар!

Бу орада баъзилар:

— Раббингиз (Дажжол) сизни у билан бемаслаҳат бирор кишини ўлдиришингизни ман қилган эмасмиди? — деб огоҳлантиришади.

Кейин уни Дажжолнинг ёнига олиб боришади. Мўмин киши Дажжолни кўрганида у ердагиларга шундай дейди:

— Эй инсонлар, бу (Дажжол) Аллоҳ Расули, солаллоҳу алайҳи ва саллам, бизга чиқшидан хабар берган кишидир. Унга ишонманглар, атрофидан қочинглар!

Дажжол аскарларига йигитни қозиқлар орасига тортиб боғлашни амр этади. Бир оздан сўнг уни савалашни буюради. Зарбалар таъсирдан йигитнинг танаси шишиб кетади. Шундан кейин Дажжол ундан сўрайди:

— Менга ишонмайсанми?

— Сен ёлғончилардан бирисан, — дея жавоб беради мўмин.

Дажжол уни миншар (арра) деб аталувчи жиҳоз устига ётқизишни амр қилади. Устида ўткир пичоғи бўлган исканжа билан йигитнинг танасини иккига бўлишади. Дажжол иккига бўлинган жасад атрофида айланади ва унга:

— Тур, олдинги ҳолингга қайт, — дейди. Тана олдинги ҳолига қайтади. Дажжол ундан яна сўрайди: — Ҳали ҳам менга ишонмайсанми?

— Сен бу ишларинг билан мени ўзингга ишонтира олмайсан. Мени исканжага олишинг Аллоҳга бўлган имонимни янада кучайтирди, — дейди йигит.

Кейин у тўпланганларга юзланади:

— Эй инсонлар, мендан кейин у сизлардан ҳеч кимни ўлдириб-қайта тирилтира олмайди.

Дажжол йигитни чопиш учун яқинлашади. Унинг бўйни ва кўкси орасида мис қўйилгани учун кесишга кучи етмайди. Йигитни ўтга ташлашади. Инсонлар уни оташ қаърига тушди деб ўйлашади. Бироқ у жаннатга қирган бўлади. Ана шу йигит Аллоҳ наздида инсонларнинг энг буюғидир” (Муслим).

Дажжол фақатгина шу мўминни ўлдириб тирилтира олади. Бу кишидан бошқа ҳеч кимни ўлдириб, қайта тирилтиришга кучи етмайди. Дажжол хизматида иблис томонидан берилган инсон суратидаги шайтонлар бор. Дажжол уларни намуна учун ўлдириб-тирилтиради. Аслида, у ўлдирмайди, фақат кўрганларга шундай туюлади. Яъни, барча ишлари сеҳр ва жодудан иборатдир. Уларни амалга оширишда Дажжол жинлардан ҳам фойдаланади. Асл мақсади инсонларни имкони борича ўзига яқинлаштириш, жин ва инсонлардан тузилган кўшиннинг сафини кенгайтиришдир. Чунки, Ҳазрати Исо, алайҳиссалом, билан ораларида буюк бир жанг бўлишини билади. Нияти бутун дунё ҳукмронлигини қўлга киритиш бўлгани учун бу йўлда унга тўсиқ бўладиган ҳар қандай нарсани йўқ қилади. Бироқ Ҳазрати Исо билан юзма-юз келганида мумдек эриб кетишини ва тубан амаллари битишини билмайди.

Имом Маҳдийнинг зуҳури

Дажжолнинг чиқиш сабабларидандир

Абу Саъид ал-Худрий ривоят қилган ҳадиси шарифда Пайғамбаримиз, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, буюрадилар: “Маҳдий охири умматининг ичидан чиқади. Аллоҳ таоло кўп ёмғир ёғдиради. Ер юзи яшнайти. Мол-давлат ва ҳайвон сурувлари кўпаяди. Умнатларимнинг сони ошади. Маҳдий шу ҳолда умматимни етти ёки саккиз йил идора этади” (Ҳоким, “Мустандрок”).

Маҳдийнинг чиқиши ҳақида яна қуйидаги ҳадислар ҳам ривоят қилинган:

“Ер юзи зулм ва адоватга тўлмагунича қиёмат бўлмайди. Кейинроқ аҳли байтимдан ва

менинг наслимдан бир киши чиқади. Ер юзида адолат ва ҳақиқат ўрнатади” (Имом Аҳмад, Ибн Ҳиббон, Ҳоким).

“Дунё ҳаётининг бир куни қолганида, Аллоҳ таоло у кунни узайтиради. Ва менинг аҳли байтимдан бир кишини юборади. Унинг исми менинг исмимга, отасининг исми отамнинг исмига ўхшайди. У зулм ва ёмонлик тўлган дунёда адолат ва ҳақиқатни ўрнатади” (Абу Довуд, Термизий).

Имом Маҳдий Аллоҳнинг изни-иродаси билан чиқади. Мусулмонлар сергак бўлишлари, кўпроқ ҳаракат қилишлари керак. Зулм барта-раф қилиниб, ҳақ ва адолатни ўрнатиш учун ғайрат кўрсатиш зарур. Имом Маҳдий чиққанидан сўнг мусулмонларни кўллаб-қувватлайди ва ер юзида адолат ўрнатади. Дажжол эса, бундан ғазабланиб, беркинган жойидан интиқом ва ўч олиш учун чиқади.

Масиҳ Дажжолнинг ақл ва тана устидан ҳукмронлиги

Фитна-фасод авж олган бугунги кунларда жуда оз инсонлар Дажжолнинг таъсиридан холи бўлиши мумкин. Чунки, тобора кўпроқ одамлар гафлатда қолишаётир. Масиҳ Дажжолнинг фитнаси уларнинг онг ва таналарини мағлуб этмоқда.

Масиҳ Дажжол мусулмон ақидасини заифлатиш учун унинг ақлига тўсиқлар қўяди. Мақсади мўмин онгини ўзгартиришдир. Бунга эришиш учун иккита тамойилдан фойдаланади.

Биринчи тамойил: Иблиснинг ёрдамчилари бўлмиш шайтонларни ишга солади. Уларнинг вазифаси мусулмон кишини давомли равишда ёмонликка даъват этишдан иборат. Доимий васваса баъзиларни маъсиятдан кўрқамайдиган шахсга айлантириб қўяди. Натижада унинг фикрлаш тарзи, бошқаларга муносабати шайтоний суратга киради. “Узумини егин-у, боғини суриштирма”, “Менга тегмаган илон минг йил яшасин”, “Менинг қалбим тоза”, “Имомнинг айтганини қил, қилганини қилма” каби тушунчалар васвасага учишнинг оддий мисолларидир.

Мусулмоннинг ўзи ички дунёсини истилога тайёр ҳолатга келтириб қўйган. Аллоҳ таоло амридан қочиш шайтонларга ён босишнинг очиқ бир кўринишидир.

Ичига тушган танглик учун ҳам инсоннинг ўзи масъул. Инсон ўзи ўзига зулм қилган ҳолда, иблис ва Дажжолнинг чироғига ёғ қуймоқда.

Жаноби Ҳақ бундай инсонларни Қуръони каримда қуйидагича тасвирлайди: “Аллоҳ уларга зулм этмади, бироқ улар ўзларига зулм этмоқдалар”. Бошқа бир оятда эса, бу ҳақда шундай дейилади: “Улар Аллоҳни унутдилар. Аллоҳ ҳам уларга ўзларини унуттирди”.

Иккинчи тамойил: Матбуот ва ҳаво тўлқинлари воситасида яхши хулқларни сўндириш ва инсоннинг табиий завқлари ўрнига телбалик ва ҳар хил ғайримашруъ касалликларни сингдириш. Олдиндан режалаштирилган дастурлар билан болалар ва ёшлар устида тажриба ўтказиб, келажакда уларнинг баъзи “кумир” шахсларга эргашишларини таъминлаш ҳам бу иккинчи тамойилга қўшимча бўлади.

Дажжол ўтмишнинг келажак устида ҳеч қандай ҳукми йўқ, деган фикрни илгари суради. Афсуски, бу фикрини кўпчиликнинг онгига сингдиришга муваффақ бўлган. Шундай йўл билан Дажжол мусулмонларни пок дин йўлидан ва шарафли тарих ибратларидан тўсади. Дажжолнинг фикрича, «баъзи “юлдузларга” кўр-кўрона тақлид қилиб бўлса ҳам, фақат бугунги ҳаёт билан яшаш аҳамиятли. Ўтмишнинг ҳеч қандай қадрини йўқ. Кечаги кун учун қайғуриш кераксиз ва бекорчи нарсадир».

Дажжол нағма йўли билан ҳам ақл ва онгга ўзи хоҳлаган фикрни жойлаштира олади. У бутун инсониятнинг душманидир.

Дажжол эришадиган охирги натижа доимо бир хил — ҳукмдорлик ва маънавий босим... “Буюк киши” қабиладаги нағма асарлари ана шундай ҳукмдорлик ва маънавий босқинчиликка хизмат қилади. У нағманинг асл номи “The greatest Man” бўлиб, баъзи жумлалари диққатингизни тортади: «Мен ягона кишиман, мен биринчиман. Мен энг буюкман...»

Асарнинг бошқа бўлимида бундан ҳам ғалати-роқ сўзлар учрайди: «Мендан ҳеч ким қочмайди. На бир аёл, на бир киши, на бир бола менинг таъсир доирадан чиқа олмайди».

Дажжолнинг тилидан бол томиб, жуда чиройли сўзлашувчи одамлари бор. Улар турли ғайридажжолӣ фикр ва ҳаракатларни йўқ қилишга ундаб турадилар. Уларнинг фикрига қўшилганларни биринчи даражали ватандош дея эълон қиладилар. Бу улар учун бир ютуқдай гап. Табиийки, бу фикрни ҳимоя қилмаган ва унга қўшилмаганларга дарҳол қоқоқ ва ақидапараст деган тамға босилади.

(Давоми келгуси сонда)

ТАЖВИДДАН СИНОВ

(Бошланиши ўтган сонда)

11. Суқунлик нун қоидалари тўла келган қатор қайси?

- А) Идғом, Изҳор, Қалқала, Фунна.
- В) Фунна, Изҳор, Идғом, Истеъло.
- С) Ихфо, Табиий мад, Сакта, Идғом.
- Д) Идғом, Ихфо, Изҳор, Иқлоб.
- Е) Барчаси тўғри.

12. «Изҳор» сўзининг луғавий маъноси нима?

- А) Аниқлик.
- В) Ошкор этиш.
- С) Софлик.
- Д) Руҳ бағишлаш.
- Е) Билдириш.

13. Изҳор ҳарфлари қайси қаторда тўлиқ кўрсатилган?

- А) ء ح خ ج ع غ
- Б) ء غ ح خ ه
- С) ب ت ث ح ج خ
- Д) د ذ ر ز س ش
- Е) ط ظ ع غ ص ض

14. Қайси қатордаги мисолларнинг барчаси изҳорга доир?

- А) (مِنْ خَوْفٍ) عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُودٍ (نَفْسٍ إِلَّا)
- В) (زَوْجٍ بَهِيحٍ) (أَجَلٍ مُّسَمًّى) (شَيْءٍ عَظِيمٍ)
- С) (مَثَلًا وَ نَسِيٍّ) (فَهَمَّ لَهَا) (عَذَابٌ وَصِيْبٌ)
- Д) (كُنْتُمْ بِهِ) (مِنْ كُلِّ جَانِبٍ) (شَيْطَانٍ مَّارِدٍ)
- Е) (بِعْتَةٍ أَوْ يَأْتِيهِمْ) (أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ) (قُرْءَانًا عَرَبِيًّا)

15. «Иқлоб» сўзининг луғавий маъноси?

- А) Қўшиш.
- В) Бириктириш.
- С) Фуннасиз ўқиш.
- Д) Ўзгартириш.
- Е) Алмаштириш.

16. Қуйидаги сўзлардан қайси бирига нисбатан иқлоб қоидасини қўллаш тўғри?

- А) أُوذِيَةٌ بِقَدَرِهَا
- В) زُبْدًا رَائِيًا
- С) جَمِيْعًا وَمِثْلَهُ
- Д) قُلُوْبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ
- Е) لِمَنْ يَشَاءُ

17. Фунна:

- А) Томоқдан чиқадиган овоз.
- В) Идғом қилиш.
- С) Ҳарфни ташлаб кетиш.
- Д) Димоғдан чиқадиган овоз.
- Е) Тўғри жавоб йўқ.

18. Идғом қоидасининг тўғри таърифи:

- А) Бир ҳарф товушини иккинчи ҳарф товуши ичига киргазмай ўқиш.
- В) Бир ҳарф товушини иккинчи ҳарф товуши чиқадиган жойга яшириб ўқиш.
- С) Бир ҳарф товушини иккинчи ва учинчи ҳарф товуши ичига киргазиб ўқиш.
- Д) Бир ҳарф товушини иккинчи ҳарф товуши ичига киргазиб ўқиш.
- Е) Бир ҳарф товушини ўзидан аввалги ҳарф товуши ичига киргазиб ўқиш.

19. Фуннасиз идғом ҳарфлари қатнашган қаторни аниқланг.

- А) ن ز ه م ق خ
- В) ب س ص ط ظ غ
- С) ف ش ل ق ف ر
- Д) ز ك ض ع غ ش
- Е) م ب ر د ذ ف

(Давоми келгуси сонда)

Акмал АВАЗ тuzди.

Ҳорун ЯХЁ

ЧИВИН ҲАҚИДА

Қуръони каримнинг кўп ўринларида Аллоҳ таоло инсонларни табиатни ўрганишга, ундаги оят-аломатларни кўришга чақиради. Зеро, коинотдаги барча жонли ва жонсиз мавжудотлар ўзларининг яратилганликларига далилдир ва улар Яратувчининг тенгсиз қудратини намойиш этади. Одам бу аломатларни англаб кузатишга ва Аллоҳни танишга масъулдир. Ушбу айтилганлар умум мавжудотга тегишли яна баъзи нарсаларни алоҳида айириб айтади. Шулардан биттаси чивиндир. Бақара сураси 26-оятининг мазмуни шундай:

“Аллоҳ чивин ёки ундан-да ҳақир нарсалар ҳақида масал айтишдан ҳеч тортинмайди. Имонли кишилар унинг (масалнинг) ҳақиқатан Парвардигорлари тарафидан эканини биладилар. Кофирлар эса: “Буни мисол қилиш билан Аллоҳ нима демоқчи?” дейдилар. Бу масал сабаб (Аллоҳ) кўпларни адаштиради ва кўпларни ҳақ йўлга ҳидоят қилади. Бу масал сабаб фақат Аллоҳнинг аниқ кўрсатмаларини бузадиган, У боғлашига буюрган нарсаларни узадиган ва ер юзиде бузғунчилик қилиб юрадиган фосиқ кимсаларнигина адаштиради. Улар, шубҳасиз, зиён кўргувчилардир”.

Чивиннинг ғайриоддий саргузаштлари

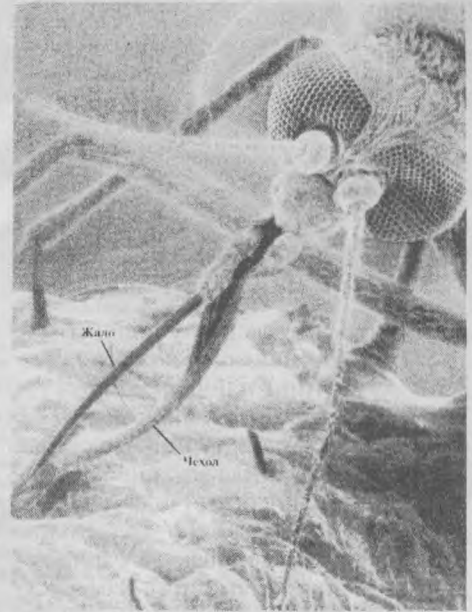
Одамлар чивинни зарарли, фақат қон сўриб яшайдиган ҳашорат деб ўйлашади. Бу нотўғри фикр. Чивинларнинг ҳаммаси ҳам қон сўрмайди, фақат ургочилари сўради, холос. Иккинчидан, уларнинг қон сўриши овқатга эҳтиёждангина эмас. Улар асосан гул шираси билан озиқланади. Ургочилари қон

сўришининг бирдан-бир сабаби тухумларининг ривожланишига қон оқсили зарур бўлишидир. Ургочи чивин қонни фақат наслини давом эттириш учунгина сўради.

Чивиннинг ривожланиш жараёни ниҳоятда ҳайратланарли. Заррадек қуртчадан то катта ҳашоратга айлангунича куйидаги босқичлардан ўтади: қон билан озиқланиб етилтирган тухумларини ёзда ва кузда нам баргларга ёки саёз қўлмак ҳавзалар юзасига қўяди. Бунинг учун қорнидаги сезгир ретсепторлар билан зарур шароитни қидириб, юзаларни синчиклаб текширади. Қулай жой топгач, шу ерга тухум қўяди. Узунлиги 1 миллиметрга ҳам етмайдиган тухумлар битта-биттадан ёки қаторасига ёки гуруҳ-гуруҳ бўлиб жойлашади. Чивинларнинг баъзи бир турлари тухумларни шундай қўядики, улар бир-бирига ёпишиб, сув юзасида муаллақ туриб қолади. Айримлари ўртача 300 тагача тухум қўяди.

Қатор-қатор оппоқ тухумлар кўп вақт ўтмай қорая бошлайдилар ва нақ икки соат ичида худди кўмирга ўхшаб қорайиб кетади. Шу қора ранг тухумларга ҳимоя бўлиб, уларни бошқа ҳашоратлар ва қушлар ейишдан сақлайди. Баъзи бир бошқа қуртчалар ҳам қора рангга киради, бу ҳам уларнинг хавфсизлигини таъминлайди.

Ниҳоятда мураккаб кимёвий жараёнлардан сўнг турли омиллар таъсирида ранг ўзгаради. Табиийки, тухум ҳам, қуртчалар ҳам, ургочи чивин ҳам турли ривожланиш босқичлари давомида ранг ўзгаришларининг механизмидан умуман беҳабар бўлади. Ҳеч ким бу хилдаги механизмни чивинларнинг ўзи йўлга қўйган ёки ўздан-ўзи пайдо бўлган дея олмайди. Чивинларга

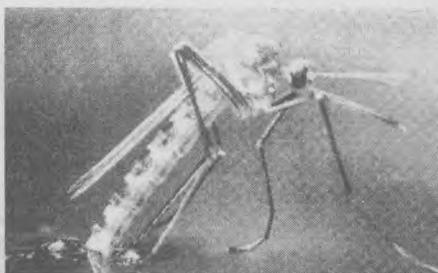
бундай механизм улар яратилган ондаёқ ато этилгандир.

Тухумдан чиқиш

Уруғларнинг етилиш даври ўтгач, деярли бир вақтнинг ўзиде қуртчалар тухумдан чиқа бошлайдилар. Тинмай озиқланиб тургани учун улар тез ўсади. Қисқа вақт ичида уларнинг пўсти ўсаётган тансига торлик қилиб қолади. Бу ҳол илк пўст ташлаш вақти етгани белгисидир. Бу босқичда пўст қаттиқ ва анча мўрт бўлганидан салга ёрилади. Қуртча то тўла ривожлангунча яна икки марта пўст ташлайди.

Қуртчаларнинг озиқланиш усули жуда қизиқ. Ингичка киприкчалардан тузилган елпигичсимон иккита ортиқ ёрдамида қуртчалар сувда кичик гирдоб ясаш билан бактерия ва бошқа митти жонзотларнинг оқимини ҳосил қилади ва улар тўппатўғри қуртчаларнинг оғиз тешигига тушади. Қуртчалар сув остида бошини пастга қилиб яшайди, гаввосларнинг ҳаво найчаларига ўхшаш найча орқали нафас олади. Организм ишлаб чиқарадиган елимсимон секретсия нафас найчасига сув тушиб қолишига йўл қўймайди. Шуниси шак-шубҳасизки, бу жониворларнинг ҳаёти хатосиз, ўзаро мувофиқ ва аниқ ишлайдиган механизмлар тўғрисида

*Ушбу мавзуга оид суратлар муқованинг 3-бетиде берилган.

вом этади. Агар қуртчада нафас найчаси бўлмаса, у яшай олмас эди. Елимсимон секретсия бўлмаса, унинг найчалари сув тўлиб қолар эди. Бу икки тизим бир пайтда эмас, турли вақтларда шакланганида эса, ривожланишининг шу босқичида қирилиб кетган бўларди. Бу ҳол чивиннинг айнаи бир вақтда барча тизимлари билан бирга кам-кўстсиз дунёга келганини, яъни, яратилганини исбот қилади.

Қуртча яна бир марта пўст ташлайди. Охирги пўст ташлаши олдингиларидан кескин фарқ қилади. Бу даврда энди энг сўнгги босқичга — чивин шаклига кириш босқичига ўтилади. Пўстлари ниҳоятда таранглашади. Бу ҳол етилган чивинчанинг пўстидан ажраб чиқиш вақти келганини билдиради. Ёруғ дунёга шунақа ажиб бир мавжудот чиқадики, бунинг ўша биттагина ҳашоратнинг турли тадрижий босқичлари эканига зўрға ишонасиз. Бундай эврилиш ва чеврилишлар шу қадар мураккаб ва изчилки, бу жараённи қуртча ҳам, она чивин ҳам ишлаб чиқа олмаслиги аниқдир.

Бу охирги эврилиш чоғи ётиқ ҳолатдаги мавжудотга яна бир хавф — нафас тешигига сув тўлиб қолиш хавфи кўндаланг бўлади. Лекин энди у бош қисмида яқиндагина пайдо бўлган бошқа иккита найча воситасида нафас олади. Шунинг учун ҳам бу найчалар пўст ташланишидан олдиноқ сувнинг юзасига чиқариб қўйилади. Пилладаги чивин энди бутунлай етилиб бўлади. Янги жонзот бутун аъзолари — антенналарияу хартумча, оёқчалари, кўкрак ва қанотлари, қорин ва бошнинг кўп қисмини эгаллаган кўзлари билан учишга тайёр ҳолга келади.

Ғумбак бош томондан йиртилади. Бу пайтда ғумбакка сув кириши мумкин, бу эса шу босқич учун жиддий хавфдир. Бироқ ғумбакдан очилган тирқиш сув ўтказмайдиган махсус ёпишқоқ суюқлик билан қопланади. Бу он жуда-жуда муҳим. Чунки чивин салгина эпкин таъсирида ҳам сувга қулаб ўлиб қолиши мумкин, шунинг учун у фақат оёқчалари ёрдамида сув юзасига чиқиб олиши керак. Ва бу ишни удалайди ҳам.

Ажабо, энди пайдо бўлаётган чивин қандай қилиб бунақа эврилишлар босқичини “осонгина” босиб ўтди? Наҳотки пўстини уч марта алмаштиришга ва чивинга айланишига қуртчанинг ўзи “қарор қилган” бўлса?

Албатта, бундай эмас! Очиқравшан кўриниб турибдики, бундай бўлиши мумкин эмас! Аллоҳ таоло бизга мисол қилиб келтираётган кичкинагина бу мавжудот буюк бир илм билан махсус шу тахлит яратилгандир!

Чивин қандай чақади

Чивиннинг қон сўриш усули бир қатор ҳайратланарли тузилмаларнинг биргаликдаги ҳаракатларига боғлиқ. Чивин хартумчасининг лаблари ёрдамида бирор-бир нуқтани танлайди. Ниши тиббий игна каби махсус ғилоф ичида бўлади. Қонни сўраётганида бу ғилоф орқага сурилади. Баъзилар ўйлаганидек, чивин одам терисини шунчаки ниш босиш билан тешмайди. Асосий ишни ўткир тепа жағ, шунингдек, қантарма тишли пастки жағ бажаради. Терини тепа жағ тешади. Пастки жағ аррадай бориб-келиб бунга ёрдам беради. Ниш сўрилажак томирга етганида кесиш ишлари тўхтатилади. Энди қон сўриш навбати келади.

Лекин биз биламизки, одам организмда қон томири салгина тешилиши билан қонни дарров қуюлтириб, оқшини тўхтадиган модда бор. Бунақа модданинг мавжудлиги гўё чивин учун жиддий мушкуллик туғдирадигандек. Ахир организм чивин чаққан заҳоти ҳимояга ўта-

ди ва бу ердаги қон шу ондаёқ лахтага айланиб, жароҳатни ямайди. Табиийки, бундай ҳолда чивин қон сўра олмай қолади.

Лекин чивинда бунинг ҳам иложи бор. У ниши ёрган очиқ жойга организми ишлаб чиқарадиган махсус суюқликни юборади. Бу суюқлик қон ившини пайдо қиладиган модданинг кучини кетказади. Шундан кейин чивин ҳеч қандай тўсиқсиз мақсадига эришади ва қонни сўра бошлайди. Дарвоқе, қоннинг қуюлишига йўл қўймайдиган ана шу суюқлик туфайли чивин чаққан жой қичишиб, шишади.

Бу жараён, албатта, ақлларни лол қолдирадиган даражада фавқул-одадир. Беихтиёр шундай саволлар туғилади:

1. Одам организмда қон ивиладиган модда борлигини чивин қаердан билади?

2. Қонни ивиладиган модданинг кучини кетказувчи суюқликни ишлаб чиқариш учун чивин ўша модданинг кимёвий таркибини билиши керак эди. Хўш, бунди у қандай қилиб билди?

3. Дейлик, бу ҳашорат ўшандай бир маълумотга қандайдир даражада эга бўлди ҳам (!), унда ўзининг организмда зарур суюқликни ишлаб чиқариб, уни нишига узатиш учун “техник жиҳозларни” қандай қилиб яратди?

Жавоби оддий: чивин бу вазибаларнинг бирортасини ҳам удалай олмайди! Бунинг учун унда на ақл бор, на кимё фанидан билим бор ва на тажриба лабораторияси бор. Чунки гап катталиги бор-йўғи бир неча миллиметр келадиган, ақлсиз ва онгсиз бир мавжудот ҳақида кетмоқда, вассалом! Бундай гаройиб ва ҳайратланарли қобилиятни унга Аллоҳ таоло — одамни ҳам, чивинни ҳам, осмонлару ерни ҳам ва улар оралиғидаги ҳамма нарсани яратган Зот ато этган!

Ўрисчадан

Марҳамат ҳожи МУСЛИМ

таржимаси